

Työryhmämuistio MMM 2003:5

Elintarvikkeiden laatutietojärjestelmän (ELATI) hankeselvitys

Helsinki 2003

Sisällys

Yhteenveto.....	3
1. Johdanto.....	3
2. Tehtävän toimeksianto ja ohjaus	4
3. Kehittäminen hankesalkkujen avulla.....	4
4. ELATI hankkeiden kuvaukset	4
5. Hankkeiden jatkotoimenpiteet	6
Luettelo salkuissa esitetyistä hankkeista:	7
Klusterit/Hanke 1: Viljajärjestelmä	8
Klusterit/Hanke 2: Lihajärjestelmä.....	10
Klusterit/Hanke 3: Kasvisjärjestelmä	12
Klusterit/Hanke 4: Luomujärjestelmä	14
Klusterit/Hanke 5: Rehujärjestelmä.....	16
Klusterit/ Hanke 6: Kalajärjestelmä	17
Klusterit/Hanke 7: Lannoitevalmistejärjestelmä	18
Klusterit/Hanke 8: Tuotetietopankki	19
Klusterit/Hanke 9: Maitojärjestelmä	20
Laboratoriot/Hanke 1: Tutkimustulosten kokoaminen.....	22
Laboratoriot/Hanke 2: BSE-tutkimukset	24
Laboratoriot/Hanke 3: Riskinarvioinnin järjestelmä	25
Laboratoriot/Hanke 4: Vierasainevalvonnan järjestelmä	26
Laboratoriot/Hanke 5: Koostumustietopankin ylläpito	27
Valvonta/Hanke 1: Kuntien valvontatietojen kokoaminen	28
Valvonta/Hanke 2: ELITE -järjestelmän kehittäminen	30
Valvonta/Hanke 3: Torjunta-ainejärjestelmä.....	31
Valvonta/Hanke 4: Salmonella- ja zoonoosivalvontajärjestelmä.....	33
Valvonta/Hanke 5: Eläinlääkinnän lääkeluettelon ylläpitäminen	34
Valvonta/Hanke 6: Ruokamyrkytykset	35
Valvonta/Hanke 7: Koulutus ja resurssit	36
Valvonta/Hanke 8: GMO-valvonta	37
Valvonta/Hanke 9: Pesu- ja desinfektioaineet.....	38
Valvonta/Hanke 10: Eläinrekisterit	39
Valvonta/Hanke 11: Tuotantoeläinten terveydenhuolto.....	40
Alkutuotanto/Hanke 1: Kotieläintietojärjestelmät.....	41
Alkutuotanto/Hanke 2: Kasvintuotannon lohkotietopankki.....	42
Alkutuotanto/Hanke 3: Taloustietopankki.....	43
Alkutuotanto/Hanke 4: Laatu- ja ympäristömittarit	44
Toteutus suunnitelma:	44
Alkutuotanto/Hanke 5: Koko alkutuotannon laatutietopankkia tukevat toiminnot.....	45
Alkutuotanto/Hanke 6: Alkutuotannon laatutietojärjestelmän käyttäjän tunnistus.....	46
Alkutuotanto/Hanke 7: Alkutuotannon tietojen standardisointi.....	47
Alkutuotanto/Hanke 8: Maatalousyrityksen ulkoiset tietovirrat	48
Tukitoiminnot/Hanke 1: Tietojen omistaminen ja hallinnointi	49
Tukitoiminnot/Hanke 2: Elintarviketalouden toimijarekisterien standardointi.....	50
Tukitoiminnot/Hanke 3: Ruoan kulutustietojen ylläpito	52
Tukitoiminnot/Hanke 4: Elintarvikenumikkeiden standardointi.....	54
Tukitoiminnot/Hanke 5: Turvallisuustietojen tilastointi	55

Yhteenveto

Elintarviketalouden laatu-tietojärjestelmän (ELATI) kehittäminen on keskeinen Suomen elintarviketalouden laatu-strategian toteuttamiseen liittyvä eri toimijoiden laaja-alainen yhteishanke. Hankkeen kehittäminen aloitettiin esitutkimuksella, josta laaditussa raportissa ”Elintarviketalouden laatu-tietojärjestelmän kehittämisselvitys” (MMM:n julkaisu 5/2002) kuvataan tietojärjestelmien kehittämistarpeita.

Esiselvityksen perusteella pidettiin tärkeänä tietojärjestelmän keskitettyä kehittämistä ja koordinoinnin jatkamista. Elintarviketalouden tietojärjestelmän osajärjestelmien suunnittelun ja kehittämisen pikaista käynnistämistä painotettiin etenkin elintarvikevalvonnan ja omavalvonnan osa-alueilla. Nämä osa-alueet ovat selvästi jääneet jälkeen vastaavien alkutuotannon järjestelmien kehityksestä.

Tämä ELATIn hankeselvitys on tehty maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen (TIKE) toimeksiantona. Hankeselvityksestä on vastannut kehityspäällikkö Pirjo-Liisa Penttilä (EVI). Työtä ovat ohjanneet johtaja Eeva-Liisa Lehto (TIKE) ja neuvotteleva virkamies Risto Yrjönen (MMM) sekä kansallisen elintarviketalouden laatu-strategian vastuutahot.

Hankeselvitykseen on koottu tietoja elintarviketalouteen liittyvistä tietojärjestelmien kehittämistarpeista sekä käynnissä olevista kehittämishankkeista. Esitetyt hankkeet kuvaavat elintarvikkeisiin liittyvien tietojärjestelmien nykytilaa ja elintarviketalouden pitkäaikaisia kehityssuunnitelmia. Suuri osa tietojärjestelmähankkeista on vielä kartoitus- tai suunnitteluvaiheessa, eikä päätöksiä järjestelmien toteuttamisesta ole tehty.

Työn seuraavassa vaiheessa arvioidaan hankkeet. Sen jälkeen vastuutahot päättävät hankkeiden toteuttamisesta. Työtä tehdään koordinoitusti siten, että järjestelmien rakentamisessa voidaan hyödyntää yhteensopivia ratkaisumalleja. Hankkeiden hallinnointiin kehitetään yhteistyömalli, jotta järjestelmät voitaisiin toteuttaa mahdollisimman tehokkaasti ja taloudellisesti.

1. Johdanto

Elintarviketalouden kansalliseen laatu-strategiaan kuuluva elintarviketalouden laatu-tietojärjestelmä ELATI toteutetaan keskitettynä hankkeena. ELATIn kehittämissuunnitelma kattaa elintarviketalouden yleiset tarpeet ja sen avulla on hahmoteltu tietojärjestelmän kokonaiskuvaa. Aineiston laajuuden takia kehittämisselvityksessä (MMM 5/2002) ei ole voitu paneutua asia- tai aihekohtaisiin yksityiskohtiin.

Tämä hankeselvitys on tehty ELATIn jatkon suunnittelua varten. Selvitykseen on koottu tietoja nykyisistä tai suunnitteilla olevista tietojärjestelmiä koskevista hankkeista. Vireillä olevia hankkeita on pyritty kuvaamaan yhdenmukaisesti lyhyellä hankekuvauksella. Hankekuvauksia arvioitaessa on otettava huomioon, että hankkeet edustavat suurelta osin eri tahoilla olevia suunnitelmia. Useiden hankkeiden toteuttamisesta ei ole tehty päätöksiä. Hankkeisiin liittyviin tietojärjestelmiin tai niihin liittyviin teknisiin ratkaisuihin ei ole otettu kantaa.

ELATIn kehittämisen seuraavassa vaiheessa arvioidaan hanke-esitykset ja päätetään jatkotoimenpiteistä eri tahojen yhteistyönä. ELATI hankkeiden kehittämisessä tavoitteiden toteuttaminen jakaantuu pitkälle aikavälille. Kehittämisessä hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan järjestelmien yhteisiä ominaisuuksia kustannusten vähentämiseksi.

2. Tehtävän toimeksianto ja ohjaus

Elintarviketalouden laatu-tietojärjestelmän kehittäminen tehdään osana kansallista elintarviketalouden laatu-strategia projektia. Tietojärjestelmiin liittyvien hankkeiden kehittämisen seuraamiseksi on perustettu työryhmä, jossa on laaja-alaisesti edustajia koko elintarvikeketjusta. Aikaisemman Laatu-tietopankkityöryhmän nimi on muutettu ”Elintarviketalouden laatu-tietojärjestelmätyöryhmäksi” eli ELATI työryhmäksi. Työryhmän tueksi on asetettu ELATI sihteeristö, jossa on ensisijaisesti edustajia hallinnosta ja viranomaispuolelta. Ratkaisu on perusteltu, koska hallinnon osa-alueelta puuttuvat tietojärjestelmien kehittämishankkeet suurelta osin. ELATI sihteeristö toimii asiantuntijaryhmänä arvioimalla ja priorisoimalla hankesuunnitelmia sekä on apuna ELATI työryhmälle.

ELATIn jatkosuunnittelussa keskitytään koko tuotannon ketjua palvelevien hankkeiden suunnitteluun. Aikaisemman sektorijattelun lisäksi hankkeisiin pyritään saamaan yhä enemmän koko tuotantoketjun kehittämiseen tähtäviä toimintoja. Jatkokehittämistä joudutaan painottamaan viranomaisjärjestelmien kehittämiseen.

Valvontaviranomaisten kannalta painopistealueita ovat:

- 1) Elintarvikkeiden laboratoriotutkimusten tulosten hyödyntäminen
- 2) Valvontatietojen hyödyntäminen
- 3) Elintarvikkeiden jäljitettävyyden varmistaminen koko ketjussa

3. Kehittäminen hankesalkkujen avulla

ELATIa kehitetään hankkeiden avulla. Eri tahojen esittämät yksittäiset hankkeet on koottu ja ryhmitelty aihekokonaisuuksittain erillisiksi hankesalkuiksi. Hankesalkkujen ehdotuksia toteutettaessa pyritään ottamaan huomioon ELATI -järjestelmän kokonaistarpeet, jolloin toteuttamisratkaisuja voidaan käyttää hyväksi myös muissa vastaavissa ratkaisuissa.

Hankesalkkuun sisältyvien hankkeiden suunnitteluun muodostetaan asiantuntijaryhmiä. Asiantuntijaryhmiä pyritään kokoamaan asiantuntijaverkosto, joka kattaa kaikki järjestelmän osapuolet. Asiantuntijaryhmien tehtävänä on laatia tarkempia suunnitelmia hankkeiden toteuttamisesta. ELATI sihteeristö ja työryhmän koordinoivat tietojärjestelmien kokonaiskehitystä.

4. ELATI hankkeiden kuvaukset

Vireillä olevat elintarviketalouden laatu-tietojärjestelmän toimialaan liittyvät hankkeet on pyritty kuvaamaan lyhyesti samanmuotoisina. Hankkeiden osalta on esitetty myös vastuun jakamista ja alustavia aikatauluja hankkeiden toteuttamiseksi. Jatkossa pyritään kuvaamaan hankkeiden rahoituslähteet sekä tiedossa olevat kustannusarviot. Hankkeita koskevia tietoja tarkennetaan työn kuluessa.

Liitteenä on yksityiskohtaisempia kuvauksia hankesalkkujen ja niihin sisältyvien hankkeiden suunnitelmista. Hankkeet on ryhmitelty toiminnan tai rakenteen perusteella suuremmiksi kokonaisuuksiksi eli salkuiksi seuraavasti:

Salkku 1 Klusterijärjestelmät

Tähän salkkuun on koottu hankkeet, joissa käsitellään tietyn elintarvikeryhmän tai tuotantoalan asioita eli klusterihankkeita. Hankkeissa ovat useimmiten mukana kaikki toimijat pellolta pöytään periaatteen mukaisesti. Järjestelmän kehittäminen voi kuitenkin olla painottunut selvästi alkutuotantoon tai viranomaisten järjestelmiin. Klusterisalkkuun kuuluvissa hankkeissa voidaan hyödyntää yhteisiä ratkaisumalleja. Salkkuun kuuluvien hankkeiden koordinointi on välttämätöntä.

Salkku 2 Laboratoriojärjestelmät

Tähän ryhmään kuuluvat hankkeet, jotka liittyvät ensisijaisesti laboratorioiden toimintaan tai välittömästi tutkimustulosten käsittelyyn. Tämän salkun hankkeet ovat usein tärkeitä osia esim. klusterihankkeissa ja valvontajärjestelmissä.

Salkku 3 Valvontajärjestelmät

Salkkuun on koottu elintarviketalouden toimintaan liittyvät ja ensisijaisesti elintarvikevalvontaan kehitetyt järjestelmät sekä niiden tuottamien tietojen hyväksikäytön kehittämishankkeet. Vaikka järjestelmän pääkäyttäjinä ovat elintarvikevalvontaviranomaiset, toimitetaan järjestelmistä tietoja myös valvonnan kohteena oleville yrityksille.

Salkku 4 Alkutuotannon järjestelmät

Salkkuun on koottu alkutuotannon järjestelmät, joissa pääkäyttäjätahoina ovat maatilat tai neuvontajärjestöt. Salkussa ohjataan kaikkien hankkeiden kehittämistä ja varmistetaan, että järjestelmät palvelevat myös maatalouden panostuoteteollisuuden tarpeita.

Salkku 5 Järjestelmien yhteiset tukitoiminnot

Salkkuun on koottu hankkeita, jotka koskevat useiden eri hankkeiden yhteisten toimintojen kehittämistä. Yhteisten tukitoimintojen avulla pyritään vähentämään päällekkäisyyksiä ja hyödyntämään eri järjestelmien kehittämisessä esiin tulevia yhteisiä osa-alueita.

5. Hankkeiden jatkotoimenpiteet

Tässä selvityksessä esitettyjä hankekuvauksia on pidettävä ainoastaan suuntaa antavina. Yksittäiset hankkeet ja niistä saatavat hyödyt sekä niistä aiheutuvat kustannukset on arvioitava tapauskohtaisesti. Perusteellisen arvioinnin ja lisäselvitysten jälkeen voidaan päättää hankkeiden toteuttamisesta. Tämän vaiheen jälkeen voidaan esittää varsinainen ELATIn hankesalkku.

Hankkeiden kehittämistä tullaan jatkamaan edelleen keskitetysti kansallisen elintarvikkeiden laatustrategiatyöhön kuuluvana tavoitteena. ELATia koskevien hankkeiden hallinnointia varten on valmisteilla menettelytapasuunnitelma.

Suunnittelu pyritään saamaan pitkäjänteiseksi. Tietoarkkitehtuuria mallintamalla pyritään löytämään yhteisiä osioita, jolloin järjestelmän kehittämisessä voidaan saada säästöjä.

LIITE**Luettelo salkuissa esitetyistä hankkeista:****Salkku 1 Klusterijärjestelmät**

- Hanke 1: Viljajärjestelmä
- Hanke 2: Lihajärjestelmä
- Hanke 3: Kasvisjärjestelmä
- Hanke 4: Luomujärjestelmä
- Hanke 5: Rehujärjestelmä
- Hanke 6: Kalajärjestelmä
- Hanke 7: Lannoitevalmistejärjestelmä
- Hanke 8: Tuotetietopankki
- Hanke 9: Maitojärjestelmä

Salkku 2 Laboratoriojärjestelmät

- Hanke 1: Tutkimustulosten kokoaminen
- Hanke 2: BSE-tutkimukset
- Hanke 3: Riskinarvioinnin järjestelmä
- Hanke 4: Vierasainevalvonnan järjestelmä
- Hanke 5: Koostumustietopankin ylläpito

Salkku 3 Valvontajärjestelmät

- Hanke 1: Kuntien valvontatietojen kokoaminen
- Hanke 2: ELITE -järjestelmän kehittäminen
- Hanke 3: Torjunta-ainejärjestelmä
- Hanke 4: Salmonella- ja zoonoosivalvontajärjestelmä
- Hanke 5: Eläinlääkinnän lääkeluettelon ylläpitäminen
- Hanke 6: Ruokamyrkytykset
- Hanke 7: Koulutus ja resurssit
- Hanke 8: GMO-valvonta
- Hanke 9: Pesu- ja desinfektioaineet
- Hanke 10: Eläinrekisterit
- Hanke 11: Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Salkku 4 Alkutuotannon järjestelmät

- Hanke 1: Kotieläintietojärjestelmät
- Hanke 2: Kasvintuotannon lohkopankki
- Hanke 3: Taloustietopankki
- Hanke 4: Laatu- ja ympäristömittarit
- Hanke 5: Koko alkutuotannon laatutietopankkia tukevat toiminnot
- Hanke 6: Alkutuotannon laatutietojärjestelmän käyttäjän tunnistus
- Hanke 7: Alkutuotannon tietojen standardointi
- Hanke 8: Maatalousyrittäjien ulkoiset tietovirrat

Salkku 5 Järjestelmien yhteiset tukitoiminnot

- Hanke 1: Tietojen omistaminen ja hallinnointi
- Hanke 2: Elintarviketalouden toimijarekisterien standardointi
- Hanke 3: Ruoan kulutustietojen ylläpito
- Hanke 4: Elintarvikenumerojen standardointi
- Hanke 5: Turvallisuustietojen tilastointi

SALKKU 1 KLUSTERIJÄRJESTELMÄT

Klusterit/Hanke 1: Viljajärjestelmä

Toiminta-alue:

Viljan taloutta ja laatua koskeva osajärjestelmä kattaa viljaa koskevat alakohtaiset toiminnot pellolta pöytään periaatteen mukaisesti. Järjestelmällä varmistetaan viljaketjun tietojen helppo saatavuus ja oikeellisuus. Järjestelmää voidaan käyttää viljelyn suunnittelussa, vilja-alan hallinnoinnissa, hankinnoissa ja markkinoinnissa.

Käyttäjätahot:

Maatalous, kauppa, teollisuus, viranomaiset sekä tutkimuslaitokset (Vilja-alan klusteri)

Nykytilan kuvaus:

Viljan viljelyolosuhteita ja laatua koskevia tietoja käsitellään alkutuotannon tietojärjestelmissä. Pro Agria Maaseutukeskusten liiton suunnitelmissa on viljan jäljitettävyyden parantaminen tuotantoketjussa pilottihankkeena vuoden 2002 aikana. Analyysipankin rakentamista jatketaan viljan laatu- ja turvallisuustietojen koonti-pilottihankkeella. Viljan analyysitulokset on koottu CERVEG -tietokantaan. Viljan laatu- ja turvallisuustietojen vakiinnuttamisesta ja tausta-aineiston kattavuuden parantamisesta on tehty esitys tietopankkityöryhmälle. Mallasteollisuus on valmistelemassa omaa raaka-aineen ja tuotannon tietopankkia esiselvityksen avulla. Viljaketjun laatutietojärjestelmiin liittyy läheisesti myös öljykasvit, joille laaditaan erillinen arvio järjestelmätarpeista.

KTTK:n Siementarkastusosaston kylvösiementuotannon tarkastuksen ja valvonnan tietojen käsittelyjärjestelmää SIEMEN2003 ollaan uusimassa. TIKE kerää tilastotietoja viljaa jalostavalta teollisuudelta. Yrityksillä on myös omia järjestelmiään, joilla käsitellään lähinnä viljatilitykseen liittyviä laatu, määrä ja kustannustietoja. Suunnitteilla on myös hukkakauratietojen kokoaminen.

Kehittämistarpeet:

Viljalouden alalla ollaan kehittämässä tietojärjestelmiä. Alalla on jo nykyisin käytössä useita erilaisia järjestelmiä, joita ylläpidetään eri laitoksissa ja yrityksissä. Järjestelmien kehittäminen on tapahtunut ilman koordinoitua. Vilja-alalle ollaan kokoamassa maa- ja metsätalousministeriön toimesta Vilja-alan yhteistyöryhmää. Tämän ryhmän tehtäviin kuuluisi kansallisen vilja-alan informaatiojärjestelmän kehittäminen.

Järjestelmän rakennetta ei ole määritelty eikä nykyisten tietojärjestelmien soveltuvuutta nykyiseen toimintaan eikä niiden kehittämistarpeita ole määritelty. Suomen Gallup on tehnyt aloitteen viljatietopankin kehittämisestä. Esitetty tietopankki hanke sisältää osioita, jotka jo nykyisellään kuuluvat ELATI hankkeen alkutuotannon järjestelmään. Osa nykyisistä järjestelmistä on toteutettu ML OY:n tai TIKEn toimesta. Pällekkäisyyksien välttämiseksi ja kehitystarpeiden kartoittamiseksi tehdään esiselvityshanketta, jossa otetaan huomioon myös öljykasvit.

Selvityksen tekijöiksi tarvittaisiin asiantuntijat sekä vilja-alalta että tietojärjestelmien alalta. Hankkeeseen liittyy olennaisesti vilja-alan tuotantotietojen hallinta. Hankkeesta valmistellaan ministeriöstä hanke-esitys. Kartoituksen perusteella päätetään tietojärjestelmän kehittämishankkeesta.

Tietojärjestelmätarpeet:

Tietotarpeiden kokonaisarviointi.

Hankkeeseen kuuluvien operatiivisten järjestelmien arviointi ja kehittämissuunnitelman laatiminen.

Puuttuvien operatiivisten järjestelmien tunnistaminen.

Tietojärjestelmän kehittäminen sidoksissa laboratorio- ja valvontajärjestelmiin.

Osa järjestelmistä liittyy tuotannon ja tuonnin seurantajärjestelmiin.

Yhteys rehualan vastaavaan hankkeeseen**Kehittämisvastuu:**

MMM/MAO

Vilja-alan yhteistyöryhmä

Toteutussuunnitelma

Kartoitus 6/2003

Kokonaissuunnitelma 2/2004

Osajärjestelmien toteutus 2002-2005

SALKKU 1 KLUSTERIJÄRJESTELMÄT

Klusterit/Hanke 2: Lihajärjestelmä

Toiminta-alue:

Lihantuotannon ja valvonnan yhteisjärjestelmän kehittäminen koko tuotanto- ja valvontaketjua varten.

Käyttäjätahot:

Tuottajat, teollisuus, kauppa ja valvontaviranomaiset (Liha-alan klusteri)

Nykytilan kuvaus:

Lihan tuotantoketjussa ovat edustettuina kaikki osapuolet ketjun alusta lähtien. Tuotantoketjussa mukana ovat lannoitteet, viljely, eläimet, kuljetus, teurastamot, teollisuus, kauppa sekä kuluttajat. Tuotantoketjussa syntyy tietoja lisäksi viranomaisvalvonnasta, eläinten terveydestä ja osittain myös ihmisten terveydestä. Mukana on perusrekistereiden lisäksi tietoja omavalvonnan ja viranomaisvalvonnan tarkastustuloksista, laboratoriotutkimuksista sekä muista laatuun liittyvistä asioista, kuten alkuperästä. Lihan alkuperän jäljitettävyydelle on asetettu selviä viranomaisvelvoitteita.

Klusterin toimialueella on käytössä erilaisia järjestelmiä. Etenkin alkutuotannon järjestelmät on kehitetty pitkälle. Myös teollisuudella on merkittävästi omavalvontajärjestelmiä.

Kehittämistarpeet:

Elintarvikkeiden laatatietopankkia koskevassa hankkeessa ei ole toistaiseksi vielä aloitettu lihan laatuun liittyvän prototyypin valmistelua. Liha-ala sopisi erittäin hyvin koko elintarvikkeiden laatatietojärjestelmää kuvaavaksi klusterikohtaiseksi pilotiksi. Pilotihankkeeseen tulisivat mukaan kaikki suunnitteilla olevat elintarvikkeiden laatatietojärjestelmän tietoa tuottavat ja hyväksikäyttävät tahot. Pilotin avulla voitaisiin käytännön läheisesti tarkastella tietojärjestelmästä saatavia hyötyjä.

Laatatietojärjestelmästä hankkeen pitäisi kattaa kaikki ketjun osa-alueet. Hanketta koskevissa suunnitelmissa tulisi tarkastella tuotantoketjun eri osa-alueille järjestelmästä saatavat edut ja mahdollisuudet. Selvityksen hankesuunnitelmaan pitäisi ottaa mukaan tilan omavalvontajärjestelmän kehittäminen siten, että mukaan saataisiin keskitetysti eläinten tuotantoon ja terveyteen liittyvät tiedot. Teollisuuden osuuteen pitäisi järjestelmäsuunnitelmassa sisällyttää raaka-aineiden laadun seurantatiedot sekä lopputuotteiden omavalvonnan ja viranomaisvalvonnan tulokset ja niiden hyväksikäyttö. Kaupalle järjestelmästä pitäisi olla hyötyä tuotteiden jäljitettävyyden parantamisessa. Pilotin kehittämisessä olisi otettava huomioon yhteensopivuus viranomaisjärjestelmien mm. ELITEN kanssa.

Tietojärjestelmätarpeet:

Tietotarpeiden kokonaisarviointi.

Hankkeeseen kuuluvien operatiivisten järjestelmien arviointi ja kehittämissuunnitelman laatiminen.

Puuttuvien operatiivisten järjestelmien tunnistaminen.

Tietojärjestelmän kehittäminen sidoksissa seuraaviin hankkeisiin:

Klusterit/ Hanke 4: Luomujärjestelmä

Laboratoriot/ Hanke 1: Tutkimustulosten kokoaminen

Laboratoriot /Hanke 2: BSE tutkimukset
Laboratoriot/Hanke 4. Vierasainevalvonnan järjestelmä
Valvonta/ Hanke 3: ELITE -järjestelmän kehittäminen
Valvonta/ Hanke 4: Salmonella- ja zoonoosivalvontajärjestelmä
Valvonta/ Hanke 4: Eläinlääkinnän lääkeluettelon ylläpitäminen
Alkutuotanto/ Hanke 1: Kotieläintietojärjestelmät

Kehittämisvastuu:

MMM/ELO

EVI

ProAgria

Toteutussuunnitelma:

Pilottisuunnitelma 2003

Pilotin toteutus 2004-2005

SALKKU 1 KLUSTERIJÄRJESTELMÄT

Klusterit/Hanke 3: Kasvisjärjestelmä

Toiminta-alue:

Kasvisten tuotannon ja valvonnan yhteisjärjestelmän kehittäminen koko valvonta- ja tuotantoketjua varten. Kasvisten kaupan pitämistä koskevien vaatimusten noudattamisen valvonta. EU:n komission asetuksen edellyttämä ja jäsenvaltioiden ylläpitämä tietokanta valvontakohteista ja tarkastustuloksista.

Käyttäjätahot:

Elintarviketuotannon toimijat pellolta pöytään periaatteen mukaisesti (kasvisklusteri). TE -keskukset, KTTK, tulli, EVI, läänien ja kuntien terveystarkastajat

Nykytilan kuvaus:

Kasvisten laadunvalvonnalle ei ole olemassa yhtenäistä tietojärjestelmää. Alkutuotannon järjestelmien avulla saadaan tietoja tuotannosta ja siihen liittyvistä olosuhteista. Valvontaviranomaisten laatu- eikä tarkastustietoja koota tehokkaasti tietojärjestelmään.

Vastuu kasvisten laadunvalvonnasta siirtyy kokonaisuudessaan KTTK:lle. Valvonta on aikaisemmin kuulunut myynnissä olevien tuotteiden osalta Elintarvikevirastolla ja kunnallisille elintarvikevalvontaviranomaisille.

Nykyinen KTTK:n tietokanta/rekisteri muodostuu kahdesta erillisestä tietokannasta.

1. Valvontakohteista muodostettu tietokanta eli kasvisten laadunvalvontarekisteri pohjautuu TIKEn ylläpitämään IACS -tietokantaan. Osa IACSin asiakkaista on kerätty KTTK:n sovelluksen KATA:n tietokantaan. Osa KATA:n asiakkaista muodostaa kasvisten laadunvalvontarekisterin. Rekisteristä puuttuvat vähittäismyymälät.
2. Tietokanta tarkastustuloksista. KTTK:n ja TE -keskusten tekemien tarkastusten tulokset kerätään manuaalisesti yksinkertaiseen Microsoft-ACCESS tietokantaan. Tarkastustuloksia käytetään valvonnan suunnittelussa. Tiedot kuntien vähittäiskaupoissa tehdyistä tarkastuksista sekä tullin tuontivaiheessa tekemät tarkastukset puuttuvat.

Kotimaiset Kasvikset ry:llä on tietojärjestelmä, johon on koottu valvontatiedot.

Kehittämistarpeet:

Kasvisalalle tarvitaan koko ketjun kattava klusterikohtainen osajärjestelmä. Kaikki valvontaviranomaisten kehittämistarpeet ovat lakisääteisiä. Erillisen hankkeen avulla olisi arvioitava, voidaanko KTTK:n KATA- järjestelmää ja Kotimaiset Kasvikset ry:n järjestelmiä laajentaa ja yhdistää. Hankkeeseen sisältyisi vähittäismyymälöiden, puutarha- ja kasvienvälitysyritysten rekisteröinti kyseisiin rekistereihin. Asiakkaista on tallennettava enemmän tietoja ja tarkastustuloksia olisi voitava analysoida mm. asiakaskohtaisesti.

EU-asetuksen mukaan kaikkien toimijoiden tiedot on kerättävä yhteen rekisteriin (tai ainakin toistensa kanssa yhteensopiviin tietokantoihin). Kaikki tarkastustulokset on

kerättävä samaan rekisteriin. Tarkastustulosten eli riskinarvioinnin perusteella tarkastuksia on ohjattava sinne missä niitä eniten tarvitaan.

Tietojärjestelmätarpeet:

Nykyisten järjestelmien arviointi

Nykyisten operatiivisten järjestelmien laajentaminen

Alkutuotanto/Hanke 2: Kasvintuotannon lohkotietopankki

Kehittämismvastuu:

MMM/MAO ja MMM/ELO

KTTK

Toteutussuunnitelma:

Kehittämissuunnitelma 2003

Osajärjestelmien toteutus 2004-2005

SALKKU 1 KLUSTERIJÄRJESTELMÄT

Klusterit/Hanke 4: Luomujärjestelmä

Toiminta-alue:

Luomutuotannon ja valvonnan yhteisjärjestelmän kehittäminen koko valvonta- ja tuotantoketjua varten. Tuotantotapaklusteri.

Käyttäjätahot:

Viljelijät, teollisuus, kauppa ja valvontaviranomaiset. Luomualan rekisteröinti.

Nykytilan kuvaus:

Kasvintuotannon tarkastuskeskuksella on ollut käytössään vuodesta 1997 luomutietojärjestelmä. Järjestelmän rakentaminen katsottiin tuolloin välttämättömäksi, sillä ilman yhteistä tietojärjestelmää 16 maaseutupiirin työn synkronointi olisi ollut mahdotonta. Tietojärjestelmän rakentamisella saavutettiin tehokkaampi ja luotettavampi valvontajärjestelmä. Luomutuotteiden valmistuksen ja maahantuonnin valvonta siirtyi Elintarvikeviraston tehtäväksi vuonna 2001. Virastolla ei ole käytössään erillistä luomutuotannon valvontaan tarkoitettua tietojärjestelmää. Viraston ylläpitämän luonnonmukaisen tuotannon rekisteri on Excel-muotoinen taulukko. Valvontakohteita koskevien tietojen käsittely ja raportointi on rajoitettua. Elintarvikeviraston liha- ja kalahygienian ja maito- ja munahygienian yksiköissä on käytössä valvontakohderekisterit, johon myös luomutuottajat kuuluvat.

Kehittämistarpeet:

Virastojen yhteistyö tiivistyy ja Euroopan yhteisöjen neuvoston asetus 2092/91 edellyttää luomuvalvonnan ketjulta aukottomuutta. Valvontaa kohdennetaan yhä enemmän riskinarvioinnin perusteella ongelmakohtiin, ja tarve KTTK:n ja EVIn yhteisiin ristiin tarkastuksiin on kasvanut.

Tämän vuoksi on ryhdytty selvittämään, voitaisiinko luomutuotannon valvontaa varten saada aikaan virastojen yhteinen tietojärjestelmä. Yhteisen tietojärjestelmän kehittäminen on ajankohtaista, koska KTTK:n luomujärjestelmää ollaan uusimassa. Myös Ahvenanmaalla ollaan kiinnostuneita yhteistyöstä luomutietojärjestelmän kehittämisestä. Kehittämisestä on tehty erillinen hankesuunnitelma ja kustannusarvio. Kehittämissuunnitelmaa on täydennettävä siten, että muiden käyttäjätahojen tarpeet otetaan huomioon. Suunnittelussa on otettava huomioon mm. alkutuotannon lohkotietopankki, toimijoiden rekisteröinti, tuotannon määrien seuranta sekä tilastointi. Tärkeänä yhteistyötahona on myös Finfood Luomu-projekti.

Tietojärjestelmätarpeet:

Nykyisten tietojärjestelmien arviointi ja käytön laajentaminen.

Kehittämisvastuu:

MMM/ELO

KTTK ja EVI

Toteutussuunnitelma:

Esisuunnitelma (valmiina) 2002

Kehittämissuunnitelma 3/2003

Järjestelmän suunnittelu 2003

Järjestelmän toteutus 2004

Käyttöönotto 2005

SALKKU 1 KLUSTERIJÄRJESTELMÄT

Klusterit/Hanke 5: Rehujärjestelmä

Toiminta-alue:

Rehujen laadun ja turvallisuuden tietojärjestelmä

Käyttäjätahot:

Rehujen tuotanto, käyttö ja valvonta.

Nykytilan kuvaus:

Rehujen osalta puuttuu kattava ja yhtenäinen tietojen käsittelyjärjestelmä. Rehujen laadunvalvonnan ja jäljitettävyyden perusedellytys tietojen käsittelyn kehittäminen toimivaksi kokonaisuudeksi. Rehuvalvontaan liittyy samoja toimintoja kuin elintarvikevalvontaan (näytteenotto, tutkimukset, tarkastukset, luvat ja ilmoitukset).

Kehittämistarpeet:

Rehujen valvontaa tehostava tietojärjestelmä voidaan kehittää yhteistyössä elintarvikevalvonnan järjestelmien kanssa. Rehualan toimijoina on usein yrityksiä, jotka valmistavat tai käsittelevät elintarvikkeita.

Tietojärjestelmätarpeet:**Kehittämisvastuu:**

MMM/ELO

KTTK

Toimintasuunnitelma:

Kehittämissuunnitelma 2003

Toteuttamissuunnitelma 2004-2007

SALKKU 1 KLUSTERIJÄRJESTELMÄT

Klusterit/ Hanke 6: Kalajärjestelmä

Toiminta-alue:

Kalastuspolitiikan valvonta ja siihen liittyvä tiedonhallinta

Käyttäjätahot:

Kalatalouden valvonta

Nykytilan kuvaus:

EU:lla on asettanut kalastusalan tietojenkeruulle vaatimuksia. Käytännön valvonnan ja , tarkastustyön ja siihen liittyvän tietojen tallennustyön suorittavat TE –keskukset. Elinkeinokalatalouden keskusrekisterin kehittämishanke (KAKE) on käynnistynyt. Uudessa järjestelmässä otetaan huomioon ministeriön ja TE -keskusten käytössä oleva nykyinen kalastuksen valvontaan liittyvä järjestelmä ja rekisterit sekä MMM:n tietohallinnon asettamat laite-, tietoliikenne- ja ohjelmistorajaukset.

Kehittämistarpeet:

Uusi järjestelmä kattaa kalastuksen valvonnan sekä kalastukseen liittyvän tilastoinnin tarpeet. Suunnitelmat eivät kata kala-alan laadunvalvonnan tarpeita eikä järjestelmän kehittämisessä ole otettu huomioon kalan laatuun liittyvien tekijöiden eikä jäljitettävyyden vaatimuksia.

Tietojärjestelmätarpeet:

Operatiivinen järjestelmä kehitteillä

Kehittämisvastuu:

MMM/KRO

RKTL

EVI

Toimintasuunnitelma:

KAKE järjestelmän toteuttaminen 2003

Laatujärjestelmän suunnittelu 2004

SALKKU 1 KLUSTERIJÄRJESTELMÄT

Klusterit/Hanke 7: Lannoitevalmistejärjestelmä

Toiminta-alue:

Lannoitevalmisteiden laadun ja turvallisuuden tietojärjestelmä

Nykytilan kuvaus

Lannoitevalmisteiden osalta puuttuu kattava ja yhtenäinen tietojen käsittelyjärjestelmä. Lannoitevalmisteiden laadunvalvonnan ja jäljitettävyyden perusedellytys on tietojen käsittelyn kehittäminen toimivaksi kokonaisuudeksi. Lannoitevalmistevalvontaan liittyy samoja toimintoja kuin rehuvalvontaan (näytteenotto, tutkimukset, ilmoitukset, tuotehyväksynät).

Kehittämistarpeet:

Lannoitevalmisteiden valvontaa tehostava tietojärjestelmä tulisi voida kehittää osittain yhteistyössä ympäristöpuolen valvonnan järjestelmien kanssa. Lannoitevalmistealan toimijoina on usein esim. biojätteitä, puhdistamolietettä, lantaa raaka-aineena käyttäviä laitoksia ja niiden lopputuotteita edelleen jatkojalostavia yrityksiä sekä lannoitetehtaita, jotka valmistavat joko epäorgaanisia tai orgaanisia lannoitteita.

Tietojärjestelmätarpeet:

Kehittämisvastuu:

MMM/ELO

KTTK

Kemira Agro

Toimintasuunnitelma

Kehittämissuunnitelma 2003-2004

Toteuttamissuunnitelma 2004-2007

SALKKU 1 KLUSTERIJÄRJESTELMÄT

Klusterit/Hanke 8: Tuotetietopankki

Toiminta-alue:

Teollisuuden ja kaupan tuotteiden tunnistaminen kaupankäynnissä yhteisellä sähköisellä järjestelmällä..

Käyttäjätahot:

Elintarviketeollisuus ja kauppa. Myöhemmässä vaiheessa mahdollisesti muut ketjun toimijat.

Nykytilan kuvaus:

Kaupan ketjuilla on omat rekisterinsä tuotetietojen ylläpitämistä varten. Teollisuuden ja kaupan yhteisen tuotetietopankin avulla voidaan vähentää tuotetietojen ylläpitämisen työtä yrityksissä ja parantaa tiedon oikeellisuutta. PTY:n ja ETL:n yhteinen projekti tuotetietopankin kehittämiseksi on alkanut v. 1998. Kansallisia tuotetietopankkeja on syntynyt tai syntymässä useissa maissa. Standardien kehitys on hidasta mutta kansainvälistä kehitystyötä on tehostettu EAN- ja ECR- organisaatioissa. Tietosisällön osalta pyritään noudattamaan nykyistä tuotetietolomakkeen sisältöä. Tuotetietolomakkeiden sisältöä vertaillaan parhaillaan. Vertailukohtena on Saksan järjestelmät.

Kehittämistarpeet:

Elintarviketeollisuus ja kauppa on tehnyt päätöksen tuotetietopankin kehittämisestä. Järjestelmä valitaan EU- maissa käytössä olevista järjestelmistä, jolloin yhteensopivuus ja linkittäminen muiden vastaavien järjestelmien kanssa voidaan varmistaa. Tuotetietopankki perustetaan EAN-Finland Oy:n yhteyteen. Projektia hoitaa 14 henkinen tukiryhmä.

Tietojärjestelmätarpeet:

Operatiivisen järjestelmän käyttöönotto
Tietojen standardointi (mm. elintarvikkeiden luokittelu)

Kehittämisvastuu:

EAN-Finland Oy
Elintarviketeollisuus liitto Ry (ETL)
Päivittäistavarakauppa Ry

Toteuttamissuunnitelma:

Esitys valitusta tietojärjestelmästä 12/2002
Toteutus 2003
Käyttöönotto vuonna 2004
Käytön laajentaminen 2005

SALKKU 1 KLUSTERIJÄRJESTELMÄT

Klusterit/Hanke 9: Maitojärjestelmä

Toiminta-alue:

Maidontuotannon ja valvonnan yhteisjärjestelmän kehittäminen koko tuotanto- ja valvontaketjua varten.

Käyttäjätahot:

Elintarviketuotannon toimijat koko ketjussa. Valvontaviranomaiset.

Nykytilan kuvaus:

Maidon tuotantoon ja laatuun liittyviä tietoja kerätään jo nykyisellään erilaisiin tietojärjestelmiin. Maidontuotannon perustieto (Matipe) rekisteri sisältää maidontuotannon olosuhteita ja tuotantotapoja kuvaavia tietoja. Tietojen avulla voidaan jäljittää maidontuotantoon liittyviä tekijöitä tiloilla eläintasolle. Maidon laatu tiedot kootaan Maitohygienialiitossa vakiomuotoisina sähköisesti. Maitohygienia liitto laatii tilastot vuosittain maidon laadusta. Meijereillä on omia laatuja järjestelmiä, joista toimitetaan tiedot sähköisesti Maitohygienialiitolle. Meijerit toimittavat tietoja myös ML:n tilastointia varten.

Maidon ja maitotaloustuotteiden määriä ja osittain myös laatua koskevia tietoja on maidonkiintiöjärjestelmissä. Järjestelmään sisältyy kiintiöperusteisten tuotantotukien maksatukseen liittyvien kiintiö- ja tuotantotietojen hallinta, käsittely ja seuranta yhdellä yhtenäisellä reaaliaikaisella tietojärjestelmällä. Järjestelmän avulla voidaan tuottaa tuotannon kehittymisen ja keskittymisen kannalta tärkeitä tilastotiedot. Kiintiötietojärjestelmän käyttäjinä ovat ministeriön lisäksi mm. tuottajat, meijerit, TE -keskukset ja kunnat.

Kehittämistarpeet:

Maidon ja maitotuotteiden määrä- ja laatu tietojen käsittelyssä käytetyt järjestelmät arvioida ja koota yhtenäisen kuvaus. Selvityksen perusteella voidaan laatia tarvittaessa kehittämissuunnitelma, jossa tulisi ottaa huomioon mm. jäljitettävyyden varmistaminen ja nykyisiin järjestelmiin sisältyvien tietojen parempi hyväksikäyttö tuotannon suunnittelussa ja elintarvikkeiden laatuun liittyvässä riskinarvioinnissa.

Erityisesti on kiinnitettävä huomiota viranomaisvalvonnan järjestelmien kehittämiseen ja tietojen hyväksikäyttöön laadunvalvonnassa. Maitotilojen ja meijereiden omavalvonnan laatuja järjestelmien sisällyttäminen kokonaisjärjestelmään on arvioitava.

Tietojärjestelmätarpeet:

Järjestelmä verkoston kehittäminen

Operatiiviset järjestelmät:

Maito-ohjelmat (TIKE)

Markkinajärjestelmät

Matipe

Kehittämisvastuu:

MMM/ELO

MMM/MAO maaseutu- ja tukipolitiikkayksikkö

EVI/ Maito- ja munahygienian yksikkö

Toteutussuunnitelma:

Nykyjärjestelmien kartoitus 2003

Kehittämissuunnitelma 2004

Järjestelmän toteuttaminen 2005-2006

SALKKU 2 LABORATORIOJÄRJESTELMÄT

Laboratoriot/Hanke 1: Tutkimustulosten kokoaminen

Toiminta-alue:

Elintarvikkeiden laatutietojen siirtäminen ja kokoaminen tutkimuslaitosten LIMS -järjestelmistä. Tutkimustulosten tilastointi ja kokoaminen valvonnan ja riskinarvioinnin tueksi.

Käyttäjätahot:

Elintarvikevalvontaviranomaiset, riskinarviointi, tutkimuslaitokset, elintarviketeollisuus ja kauppa. Tutkimustulosten yhteenvetotietoja käytetään myös tiedottamisessa.

Nykytilan kuvaus:

Laboratorioiden tiedonhallintaan käytettävistä järjestelmistä käytetään yleisnimitystä LIMS (Laboratory Information Management System.) Suomessa järjestelmien toimittajia on useita, joissakin laboratorioissa on myös omin voimin kehitettyjä ratkaisuja. Laboratorioratkaisuissa on otettu huomioon akkreditointivaatimukset, ohjelmistojen validointiin liittyvät asiat (GLP, GMP, GAMP) sekä laatu- ja järjestelmät ja niiden vaatimukset. Erityisohjelmistoja voidaan käyttää laboratorioissa myös laadunvarmistuksen tilastointiin. Ohjelmistojen avulla voidaan myös liittää laitteita LIMS:iin. Ohjelmistoihin on tehty lisätoimintoja, joiden avulla tietoja voidaan siirtää muihin järjestelmiin mm. terveys- ja ympäristötarkastajien käyttöön.

Laboratoriojärjestelmiin liittyy myös näyte-, tutkimus- ja laskutustietojen käsittely. Järjestelmät voivat sisältää mm. laiterekisterin, materiaalikirjanpidon sekä laadunvalvonnan tukitoiminnot. Ohjelmistojen avulla voidaan tuottaa vakiomuotoisia tai valinnaisia raportteja joko tekstimuotoisina tai graafisesti. Ohjelmistoja kehitetään jatkuvasti yhteistyössä käyttäjien kanssa ja ohjelmistot ovat muokattavissa laboratorioiden tarpeiden mukaan.

Laboratorioiden akkreditointimenettelyssä on arvioitu tietotekniikkaa. Arviointi tehdään FINAS -suosituksen S21/2001 mukaisesti. Laboratorioiden tietotekniikan akkreditoinnilla pyritään myös varmistamaan eri ohjelmistojen yhteensopivuus laboratorion sisällä ja muussa tiedonvälityksessä.

Elintarvikevalvonnan tietoja on koottu laboratorioissa olevista järjestelmistä yksittäisinä hankkeina. Koottavien tietojen määrittelijänä on ollut Elintarvikevirasto tai muu taho. Eniten kokemuksia on patogeenien tutkimustulosten keräämisestä. Meneillään on vesien laatuun liittyvien tietojen kokoaminen STM:lle. MTT on aloittanut tietojen siirron ML:n tiedostoihin mm. kokoamalla viljaa koskevat tutkimustulokset CERVEG-tietokantaan. Järjestelmällistä tutkimustulostietojen kokoamista ei ole tehty.

Kehittämistarpeet:

Elintarvikkeiden tärkeät laatutiedot ovat hajallaan viranomaisten tai tuotantolaitosten laboratorioiden LIMS -järjestelmissä. Tietoja ei pystytä käyttämään tehokkaasti hyväksi valvonnan suunnittelussa eikä riskinarvioinnissa. Tietoja ei myöskään voida välittää tehokkaasti tiedon tarvisijoille.

Tietojen kokoamisen edellytyksenä ja tavoitteena on, että tietoja tarvitsevat tahot määrittelevät selkeästi mitä tietoja kootaan. Tietojen keräämisestä vastaava taho olisi

määriteltävä ja tulosten siirtoon ja käsittelyyn on varattava riittävästi henkilöresursseja ja määrärahoja.

Tietotarpeita määriteltäessä on otettava huomioon myös EU-raportoinnin tarpeet. LIMS-järjestelmien yhteensovittaminen esitetään toteutettavaksi kehityshankkeena.

Hankkeeseen sisältyisi tietotarpeiden määrittely ja selvitys miten

- LIMS -ohjelmistojen toimituksesta vastaavat tahot voisivat toteuttaa elintarvikkeiden laatu-tietojen keruun
- järjestelmiä käyttävät yritykset pystyvät teknisesti toimittamaan pyydettyt tiedot keräämisestä vastaavalle taholle
- tietojärjestelmistä koottuja tietoja hallinnoidaan

Tietojärjestelmätarpeet:

Operatiiviset järjestelmät käytössä

Nykyisiä järjestelmiä kehitettävä koordinoitusti

Tietojen kokoaminen koordinoitusti nykyisistä järjestelmistä

Arvioitava keskitetyn LIMS järjestelmän tarve

Tietojärjestelmän kehittäminen sidoksissa seuraaviin hankkeisiin:

Laboratoriot/Hanke 2: BSE tutkimukset

Laboratoriot/Hanke 3: Riskinarvioinnin järjestelmä

Laboratoriot/Hanke 4: Vierasainevalvonnan järjestelmä

Laboratoriot/Hanke 5: Koostumustietopankin ylläpito

Valvonta/Hanke 2: ELITE -järjestelmän kehittäminen

Valvonta/Hanke 3: Torjunta-ainejärjestelmä

Valvonta/Hanke 4: Salmonella- ja zoonosivalvontajärjestelmä

Kehittämismvastuu:

MMM/ELO

EVI, EELA, KTTK

Toteutussuunnitelma:

Kehittämissuunnitelma 2003

Osajärjestelmien toteutus 2004-2005

SALKKU 2 LABORATORIOJÄRJESTELMÄT

Laboratoriot/Hanke 2: BSE-tutkimukset

Toiminta-alue:

BSE -valvontaan liittyvien valvonta- ja tutkimustulosten tiedonhallinta. Raportoinnin tehostaminen.

Käyttäjätahot:

Lihateollisuus, tutkimuslaitokset (EELA), elintarvikevalvontaviranomaiset

Nykytilan kuvaus:

BSE –tutkimusten tiedonhallinnasta on tehty TIKEn toimeksiantona esiselvitys sekä kehittämissuunnitelma.

EELAlle on myönnetty suunnitelman toteuttamiseen vuodelle 2002 erillinen määräraha.

Kehittämistarpeet:

Viranomaistietojen hallinta ja mahdollisuus yhteenvetotietojen ja raporttien tulostamiseen viranomaiskäyttöön. Kyseessä on liitännäisprojekti laboratoriotutkimusten sähköisen tiedonsiirron projektiin, jonka toteutus on EELAn kehittämissuunnitelmassa. Suunnitelman toteuttaminen pitäisi aloittaa pikaisesti ELATIn pilottihankkeena.

Tietojärjestelmätarpeet:

Operatiivisen järjestelmän kehittäminen LIMS järjestelmän tueksi.

Vastuutaho:

MMM/ELO
EELA

Toteutussuunnitelma:

Kehittämiskartoitus 2002
Kehittämissuunnitelma 6/2003
Järjestelmän toteutus 2004
Järjestelmän käyttöönotto 2007

SALKKU 2 LABORATORIOJÄRJESTELMÄT

Laboratoriot/Hanke 3: Riskinarvioinnin järjestelmä

Toiminta-alue:

Riskinarvioinnissa tarvittavien tietojen kokoaminen ja tilastointi.
Riskinarvioinnissa käytettävien operatiivisten järjestelmien kehittäminen.

Käyttäjätahot:

Riskinarvioinnista vastaavat laitokset ja, valvontaviranomaiset

Nykytilan kuvaus:

Riskinarvioinnissa tarvittavat tiedot ovat nykyisin eri tutkimuslaitoksen tietojärjestelmissä hajallaan. Tietoja kootaan ad hoc -periaatteella. Järjestelmällistä tietojen kokoamista eikä analysointia ole järjestetty.

Alalla on käytössä useita erilaisia arviointimenettelytapoja, joiden edellytyksenä ovat laajat tiedostot ja erilaisten tilastollisten laskentamallien hyväksikäyttö.

Riskinarviointia ei ole tehty systemaattisesti. Etenkään mikrobiologisten riskien arvioinnissa tarvittavia tietoja ei ole järjestelmällisesti koottu.

Kehittämistarpeet:

Kemiallisten ja mikrobiologisten sekä muiden riskien arvioinnissa tarvittavien tietojen määrittäminen. sekä tietojen kokoamisen suunnittelu. Tietojen hallinnoinnin selvittäminen. Riskinarvioinnissa käytettävien laskentamenetelmien järjestelmien käyttöönoton järjestäminen.

Riskinarvioinnin osajärjestelmään kuuluu myös saannin arvioinnissa tarvittavien laskentajärjestelmien kehittäminen.

Tietojärjestelmätarpeet:

Tietojen kokoaminen LIMS -järjestelmistä
nykyisiin järjestelmiin
Operatiivisten järjestelmien kehittäminen ja käyttöönotto
Tietojärjestelmän kehittäminen sidoksissa seuraaviin hankkeisiin:
Laboratoriot/Hanke 1: Tutkimustulosten kokoaminen
Laboratoriot/Hanke 4: Vierasainevalvonnan järjestelmä
Valvonta/Hanke 1: Torjunta-ainejärjestelmä
Valvonta/Hanke 2: Salmonella- ja zoonosivalvontajärjestelmä
Tukitoiminnot/Hanke 3: Ruoan kulutustietojen ylläpito

Kehittämisvastuu:

EELA ja EVI

Toteutussuunnitelma:

Kehittämissuunnitelma 2003
Osajärjestelmien toteutus 2004-2005

SALKKU 2 LABORATORIOJÄRJESTELMÄ

Laboratoriot/Hanke 4: Vierasainevalvonnan järjestelmä

Toiminta-alue:

Eläinkunnan tuotteita koskevan vierasainevalvontajärjestelmän tulosten käsittely ja raportointi.

Käyttäjätahot:

Valvontaviranomaiset, tutkimuslaitokset

Nykytilan kuvaus:

Elintarvikevirasto on vastuussa direktiivin mukaisen ohjelman toteuttamisesta yhteistyössä EELAn kanssa. EVI kokoaa tiedot vuosittain Excel -muotoisiksi taulukoiksi ja laatii yhteenvetoraportin. Tulokset raportoidaan EU:lle sen edellyttämän mallin mukaisesti.

Kehittämistarpeet:

Vierasainevalvonnan tulosten kokoamiseen ja raportointiin tarvitaan järjestelmä. Valvonnan tulosten raportointi ja säännöllistä. Tietojärjestelmän kehittäminen on sidoksissa projektiin LIMS -järjestelmien yhteensovittaminen.

Eläinkunnantuotteita koskevat tutkimustulokset kootaan erilaisista lähteistä raportiksi. Ohjelmaan kuuluvista tutkimuksista vastaa EELA. Näytteet tutkimuksiin otetaan kunnista.

Yksittäiset tulokset on tallennettu laboratorioden LIMS tietojärjestelmiin.

Elävien eläinten näytteenottopyynnöt ovat ELITE -järjestelmässä. Näytteet tutkitaan EELAssa ja tulokset raportoidaan MMM/ELOlle.

Tietojärjestelmätarpeet:

Tietojen kokoaminen nykyisistä järjestelmistä

Erillisen operatiivisen järjestelmän tarpeen arvioiminen

Tietojärjestelmän kehittäminen sidoksissa seuraaviin hankkeisiin:

Laboratoriot/ Hanke 1: Tutkimustulosten kokoaminen

Valvonta/ Hanke 2: ELITE -järjestelmän kehittäminen

Kehittämisvastuu:

MMM/ELO

EVI

EELA

Toteutussuunnitelma:

Kehittämissuunnitelma 2003

Osajärjestelmien toteutus 2004-2005

SALKKU 2 LABORATORIOJÄRJESTELMÄT

Laboratoriot/Hanke 5: Koostumustietopankin ylläpito

Toiminta-alue:

Elintarvikkeiden koostumustietojen hallinta ravitsemustiedon osa-alueella.
Koostumustietopankin tietojen päivittäminen.

Käyttäjätahot:

Elintarviketeollisuus, kauppa, suurtaloudet, ravitsemusneuvonta, viranomaiset

Nykytilan kuvaus:

Kansanterveyslaitoksen elintarvikkeiden koostumustietokanta Fineli sisältää kattavasti tietoja peruselintarvikkeiden koostumuksesta. Fineli toimii kansallisena elintarvikkeiden koostumustiedon tietopankkina. Tietoja pyritään pitämään yllä jatkuvasti. Tiedostoja toimitetaan maksullisesti asiakkaille ei laajuisina CD-levyllä ASCII-tiedostona.

Myös Turun Yliopistossa pyritään pitämään koostumustietopankin omien sovellusten tietoja ajan tasalla lasten ravitsemustutkimuksen tarpeita varten.

Kehittämistarpeet:

Koostumustietopankin keskitetty ylläpito on välttämätöntä kustannusten vähentämiseksi. Koostumustietopankin ylläpitämisestä on laadittu suunnitelma, jonka avulla tiedot saadaan päivitetty. Hanke liittyy tutkimustulosten kokoamiseen laboratorioden LIMS -järjestelmistä, jolloin elintarvikkeiden tutkimustulostiedot voitaisiin siirtää suoraan laboratorioista tietopankin ylläpitoon.

Tietojärjestelmätarpeet:

Operatiivisen järjestelmän tietojen ylläpito
Tietojen siirron kehittäminen LIMS -järjestelmistä
Laboratoriot/Hanke 1: Tutkimustulosten kokoaminen

Kehittämisvastuu:

KTL

Toteutussuunnitelma:

Tietojen päivittämisen suunnitelma (valmis) 2002
Tietojen päivittäminen 2004-2006
Tietojen siirron suunnittelu 2004
Tietojen siirto laboratorioista 2007

SALKKU 3 VALVONTAJÄRJESTELMÄT

Valvonta/Hanke 1: Kuntien valvontatietojen kokoaminen

Toiminta-alue:

Kuntien valvontatietojen kokoaminen vuosittain EU:lle.

Käyttäjätahot:

Elintarvikevalvontaviranomaiset myöhemmässä vaiheessa myös valvontakohteena olevat yritykset.

Nykytilan kuvaus:

Kuntien elintarvike- ja ympäristövalvontaviranomaisille on kehitetty tiedonhallintajärjestelmiä, joiden avulla voidaan käsitellä valvontaan liittyviä tietoja. Tietojärjestelmiä voidaan käyttää apuna valvontayksikön asiakirjahallinnassa. Järjestelmät sisältävät erilaisia rekistereitä valvontakohteista, tarkastusraportteja, päätöksiä ja kehotuksia. Järjestelmiä voidaan käyttää myös apuna valvontakohteen riskinarvioinnissa. Järjestelmien avulla saadaan myös erilaisia tilastoja ja raportteja. Ohjelmistojen avulla voidaan tuottaa myös osittain Elintarvikeviraston ohjeiden perusteella laadittavat tilastolliset vuosiraportit, jotka sisältävät tietoja tarkastus- ja näytteenotto toiminnasta. Kyseiset tiedot raportoidaan EU:lle vuosittain Tietojen pohjalta on arvioitu kunnallisen elintarvikevalvonnan toimivuutta ja riittävyttä. Suurin osa kuntien tiedoista toimitetaan kuitenkin EVI lomakkeilla tallennusta ja tilastointia varten.

Kuntien käytössä on tällä hetkellä kolme erilaista järjestelmää, joihin kunnat ovat tehneet omia sovellusmuutoksia. Kehittämistoimintaa ei ole koordinoitu. Järjestelmissä on mahdollisuus näytteenoton tietojen käsittelyyn ja tiedot voidaan joissakin järjestelmissä yhdistää laboratorioden LIMS järjestelmiin. Yhteyksiä laboratoriojärjestelmiin ei ole kehitetty riittävästi. Tutkimustuloksia koskevat tiedot joudutaan lisäämään käsin. Kuntien tietojärjestelmien suunnittelussa on pyritty ottamaan huomioon YTERVA -projektin suositukset joita on annettu mm. kohteiden riskinarvioinnista.

Kehittämistarpeet:

Järjestelmillä on samoja toimintoja kuin ELITE -järjestelmässä. Hankkeessa pitää arvioida nykyisten järjestelmien yhteensovittaminen ja korvaavan järjestelmän mahdollisuudet.

Kuntien elintarvikevalvonnan tietojen kokoamista on kehitettävä ohjauksesta vastaavien ministeriöiden ja keskusviraston yhteistyönä. Selvityksessä pitäisi käsitellä mm. seuraavia näkökohtia:

- 1) Tilastoinnin muutostarpeet
- 2) Vuosien 2003-2004 tilastointiohjeet
- 3) Tietojen automaattinen siirto kuntien järjestelmistä
- 4) Elintarvikeviraston ja STM:n määrittelemien tilastojen kokoaminen
- 5) ELITE- järjestelmän hyväksikäytön mahdollisuudet

Kuntatietojen kokoamisen suunnittelussa on otettava huomioon koko ympäristöterveydenhuollon valvontatietojen kokoaminen. Tietojen kokoaminen liittyy valvonnan maksullisuuden kehittämishankkeeseen.

Tietojärjestelmätarpeet:

Tietojen kokoaminen nykyisistä operatiivisista järjestelmistä

Operatiivisten järjestelmien kehittäminen

Tietojärjestelmän kehittäminen sidoksissa seuraaviin hankkeisiin:

Laboratoriot/Hanke 1: Tutkimustulosten kokoaminen

Valvonta/Hanke 2: ELITE -järjestelmän kehittäminen

Tukitoiminnot/Hanke 2: Elintarviketalouden toimijarekisterien standardisointi

Kehittämisvastuu:

MMM/ELO, STM

EVI

Toteutussuunnitelma:

Selvitys kuntien tietotarpeiden kehittämisestä 2003

Kehittämissuunnitelma 2004

Järjestelmän toteutus 2004-2007

SALKKU 3 VALVONTAJÄRJESTELMÄT

Valvonta/Hanke 2: ELITE -järjestelmän kehittäminen

Toiminta-alue:

Eläinlääkintähuollon tiedonhallinta.

Käyttäjätahot:

Läänineläinlääkärit, MMM/ELO, EVI, EELA

Nykytilan kuvaus:

Eläinlääkintähuollon tiedonhallinnan tehostamiseksi on aloitettu yhtenäisen järjestelmän rakentaminen. Järjestelmän tulisi valmistuttuaan olla kaikkien toimialan tehtäviä hoitavien tahojen käytettävissä tai ulottuvilla. Järjestelmän ensimmäinen toteutettu osa tulee muodostamaan perustan laajemmalle tiedonhallintajärjestelmälle.

Järjestelmän avulla voidaan helpottaa ja nopeuttaa eläinlääkärien rutiinitehtävien hoitoa, yhtenäistää toimintatapoja eri lääneissä, helpottaa lääninhallitusten velvoitteisiin kuuluvien rekisterien ylläpitoa sekä mahdollistaa muiden hallinnon alojen tiedonsaanti suoraan rekistereistä.

Järjestelmän ensimmäinen vaihe on valmistunut ja sitä käytetään läänitasolla.

Kehittämistarpeet:

Uusien sovellusosien liittäminen Elite järjestelmään: rajoittavat määräykset, välittäjäkuljettajarekisteri, kuntien valvonta- ja eläinlääkintätoimen järjestelmätuki. Järjestelmä laajennetaan kuntiin, jolloin kunnaneläinlääkärit voivat ylläpitää ELITEssä olevia rekistereitä. Järjestelmän laajentamissuunnitelmissa ovat mukana TE –keskukset, EELA ja EVI.

Tietojärjestelmätarpeet:

Nykyisen operatiivisen järjestelmän käytön laajentaminen
 Nykyisen operatiivisen järjestelmän laajentaminen
 Tietojärjestelmän kehittäminen sidoksissa seuraaviin hankkeisiin:
 Laboratoriot/Hanke 4: Vierasainevalvonnan järjestelmä.
 Valvonta/Hanke 1: Kuntien valvontatietojen kokoaminen
 Valvonta/Hanke 2: Salmonella- ja zoonosivalvontajärjestelmä

Kehittämisvastuu:

MMM/ELO
 TIKE

Toteutussuunnitelma:

Toteutetaan vuosina 2003-2007

SALKKU 3 VALVONTAJÄRJESTELMÄT

Valvonta/Hanke 3: Torjunta-ainejärjestelmä

Toiminta-alue:

Torjunta-aineiden osajärjestelmä kattaa torjunta-ainelain alaiset torjunta-aineiden turvallisuuden arviointiin, hyväksymiseen, myyntiin, käytön valvontaan liittyvät osa-alueet elintarvikkeiden ja rehujen osalta. Järjestelmän piiriin kuuluvat myös elintarvikelainalaiset jäämien enimmäispitoisuudet ja jäämävalvonta. Osajärjestelmä on sovitettava yhteen EU:n torjunta-ainejärjestelmien kanssa.

Järjestelmä liittyy kansalliseen kasvinsuojelustrategiaan, jossa tietotarve on laajempaa.

Käyttäjätahot:

Torjunta-ainelainmukaisesta toiminnasta vastaavina tahoina MMM ja KTTK. Elintarvikelainmukaisista toiminnoista vastaavina tahoina KTM ja Elintarvikevirasto. Muita käyttäjiä ovat Torjunta-ainelautakunta, tutkimuslaitokset sekä torjunta-ainevalmisteiden valmistajat, maahantuojat, myyjät ja käyttäjät. Järjestelmällä olisi käyttöä myös keskusliikkeiden omavalvonnassa.

Nykytilan kuvaus:

Toiminta-alueella on käytössä torjunta-ainerekisteri, joka pohjautuu Microsoft SQL:ssä toimivaan tietokantaan. Rekisteri on tällä hetkellä käytössä vain KTTK:n torjuntayksikön henkilökunnalla. Tietokannassa on vain julkista tietoa. Tietokannan viemistä internetiin on suunniteltu. Torjunta-ainerekisteriä pitäisi laajentaa rekisteröintiä edeltävien tietojen hallintaan ja luottamuksellisiin tietoihin.

Jäämävalvonnan tulokset ovat eri laboratorioden LIMS -järjestelmissä (Tulli, KTTK, MTK, Helsinki). Tulli kokoaa Elintarvikeviraston toimeksiantona jäämävalvonnan tiedot vuosittain EU:lle Excel raporteiksi.

EU:lla on torjunta-aineita koskevia tietoja Circa -järjestelmässä. Viranomaiset voivat käyttää järjestelmää ainoastaan rajoitetusti. Mm. raja-arvoja koskevat tiedostot pitäisi siirtää kansallisiin tietojärjestelmiin.

Kehittämistarpeet:

Toiminnan tehostamiseen ja tietojen hallinnointiin tarvitaan järjestelmä, jossa kattaa nykyiset järjestelmät sekä puuttuvat osa-alueet. Torjunta-aineiden käytön ja jäämien valvonnan osajärjestelmän kehittämisessä voitaisiin käyttää asiantuntijajärjestelmänä Elintarvikeneuvottelukunnan torjunta-ainejaostoa, jossa käyttäjäosapuolet ovat hyvin edustettuina. Työryhmä tekee selvityksen järjestelmän kehittämistarpeista.

Tietojärjestelmätarpeet:

Nykyisten operatiivisten järjestelmien arviointi ja kehittäminen

Uusien operatiivisten järjestelmien kehittäminen

Tietojärjestelmän kehittäminen sidoksissa seuraaviin hankkeisiin:

Laboratoriot/Hanke 1: Tutkimustulosten kokoaminen

Laboratoriot/Hanke 3: Riskinarvioinnin osajärjestelmä

Tukitoiminnot/Hanke 2: Elintarviketalouden toimijarekisterien standardisointi

Kehittämismvastuu:

MMM/ELO

KTTK

EVI

Kasvinsuojelualan yhdistys

Toteutussuunnitelma:

Kehittämissuunnitelma 2003

Kansallinen kasvinsuojelustrategia 2003

EU:n saantiarvio 2003

Osajärjestelmien toteutus 2004-2005

SALKKU 3 VALVONTAJÄRJESTELMÄT

Valvonta/Hanke 4: Salmonella- ja zoonoosivalvontajärjestelmä

Toiminta-alue:

Kansallisen salmonellavalvontaohjelman ja zoonoosistrategian toteuttamiseen liittyvien tietojen hallinta. Tulosten vuosittainen raportointi EU:lle.

Käyttäjätahot:

Yritykset, tutkimuslaitokset, elintarvikevalvontaviranomaiset.

Nykytilan kuvaus:

Kansalliseen salmonellavalvontaohjelmaan liittyvä lainsäädäntö muuttui osittain vuoden 2002 alusta lähtien. Samalla ohjelmaan kuuluva tiedonkeruu siirtyi Elintarvikeviraston vastuulle. Ohjelman toimivuus on arvioitu ja ryhdytty korjaaviin toimenpiteisiin mm. nopeuttamalla laboratorioista kerättävän tiedon saantia. Käyttöön on otettu myös uusi tiedonkeruulomake. Tietojen käsittelyyn ei ole olemassa järjestelmiä. Salmonella valvontaan liittyvistä kuntaeläinlääkärien tarkastuskäynneistä raportoidaan neljännesvuosittain läänineläinlääkäreille. Toimintaa varten on kehitetty uusi lomake.

Kansallisen salmonellavalvontaohjelman toteuttamisesta pitäisi laatia vuosittain raportti EU:lle. Raportointi on viivästynyt.

Zoonoosivalvontaa varten valmistellaan viranomaisten ja tutkimuslaitosten kanssa strategiaraportti. Zoonoositilannetta seurataan kokoamalla tutkimustulokset raporteiksi.

Kehittämistarpeet:

Salmonella- ja zoonoosiohjelmien tietojen käsittelyn tueksi pitäisi kehittää tietojärjestelmä ELATI -hankkeen osana. Tietojärjestelmän kehittämisessä voidaan käyttää hyväksi ELITE -järjestelmää sekä muita osahankkeita kuten BSE -tutkimusten tiedonhallintaprojektin ratkaisuja.

Tietojärjestelmätarpeet:

Tietojen siirto operatiivisista järjestelmistä

Tietojen siirron kehittäminen

Tietojärjestelmän kehittäminen sidoksissa seuraaviin hankkeisiin:

Laboratoriot/Hanke 1: Tutkimustulosten kokoaminen

Laboratoriot/Hanke 2: BSE tutkimukset

Laboratoriot/Hanke 3. Riskinarvioinnin järjestelmä

Valvonta/Hanke 3: ELITE -järjestelmän kehittäminen

Tukitoiminnot/ Hanke 2: Elintarviketalouden toimijarekisterien standardisointi

Kehittämisvastuu:

MMM/ELO

EVI

Toteutussuunnitelma:

Kehittämissuunnitelma 2003

Osajärjestelmien toteutus 2004-2005

SALKKU 3 VALVONTAJÄRJESTELMÄT

Valvonta/Hanke 5: Eläinlääkinnän lääkeluettelon ylläpitäminen

Toiminta-alue:

MMM/ELO:n neljännesvuosittain julkaisema luettelon tuotantoeläimille hyväksytyissä lääkevalmisteissa esiintyvistä lääkeaineista.

Käyttäjätahot:

Eläinlääkärit, valvontaviranomaiset, tutkimuslaitokset, apteekit, yritykset

Nykytilan kuvaus:

Lääkelaitokselta saadut tiedot siirretään Microsoft Access- tietokantaan MMMELO: ssa (Lääkelista) ja julkaistaan Eläinlääkintötiedotteessa. Uudet tiedot tallennetaan sitä mukaa kun niitä tulee ELO:ssa. Päivitetty luettelo lähetetään apteekeille puolivuositain, muille tarvitsijoille pyydettäessä.

Lääkeluettelo löytyy päivitettyinä mmm:n kotisivuilta. Käyttöön tarvitaan tunnus ja salasana.

Kehittämistarpeet:

Järjestelmä pitäisi arvioida uudelleen. Nykyisen järjestelmän ylläpito hankalaa eikä järjestelmällä ole riittäviä hakuominaisuuksia. Järjestelmää uusittaessa pitäisi selvittää Lääkelaitoksen vastaavien tietojärjestelmien hyväksikäytön mahdollisuudet.

Tietojärjestelmätarpeet:

Nykyisen operatiivisen järjestelmä arviointi ja kehittäminen
Valvonta/Hanke 2: ELITE -järjestelmän kehittäminen

Kehittämisvastuu:

MMM/ELO

Toteutussuunnitelma:

Kehittämissuunnitelma 2004
Osajärjestelmien toteutus 2005

SALKKU 3 VALVONTAJÄRJESTELMÄT

Valvonta/Hanke 6: Ruokamyrkytykset

Toiminta-alue:

Ruokamyrkytystapausten selvitys ja tilastointi

Käyttäjätahot:

Terveysvalvonnan ja elintarvikevalvonnan viranomaiset

Nykytilan kuvaus:

Ruokamyrkytys- ja vesiepidemioiden epäilyilmoitusmenettely otettiin käyttöön vuonna 1997. Epäilyilmoitus lähetetään Kansanterveyslaitoksen infektioepidemiologian osastolle erityisellä lomakkeella. Kansanterveyslaitos välittää tiedon heti Elintarvikevirastolle, EELAlle, asianomaiselle sairaanhoitopiirille ja Kansanterveyslaitoksen mikrobiologian ja ympäristöterveyden osastolle.

Kunnat lähettävät alueellaan selvitetystä ruokamyrkytys-epidemiosta selvitysilmoituksen Elintarvikevirastoon, joka ylläpitää ilmoituksista koottavaa kansallista ruokamyrkytysrekisteriä. Rekisteri toimii Excel-muotoisena. Elintarvikevirasto toimii Suomen yhdysviranomaisena WHO:n Euroopan alueen ruokamyrkytysten seurantajärjestelmässä. Seurantajärjestelmän keskuksena toimii Saksan kuluttajien terveydensuojelun ja eläinlääketieteen instituutti, BgVV.

Kehittämistarpeet:

Nykyinen järjestelmä on toiminut melko hyvin. Ruokamyrkytystilastot laaditaan Excel-taulukoiden pohjalta raporteiksi. Tiedostojen käytön laajentamisen tarve olisi arvioitava.

WHO on suunnittelemassa tietojen keräämisen standardointia. Tässä vaiheessa voidaan odottaa tietoja WHO:n suunnitelmista.

Tietojärjestelmätarpeet:

Excel-järjestelmän korvaaminen

Kehittämisvastuu:

EVI

KTL

Toteutussuunnitelma:

Kehittämissuunnitelma 2004

Järjestelmän toteutus 2005

SALKKU 3 VALVONTAJÄRJESTELMÄT

Valvonta/Hanke 7: Koulutus ja resurssit

Toiminta-alue:

Valvontaviranomaisten ja toimijoiden koulutus- ja resurssitietojen käsittely

Käyttäjätahot:

Viranomaiset, yritykset

Nykytilan kuvaus:

Elintarvikevalvontaviranomaisten ja yritysten koulutustiedot rekisteröidään Hygieniapassitutkinnon yhteydessä. Tietojen käsittelyyn on kehitetty järjestelmällä.

Uusi EU rehu ja elintarvikeasetus edellyttää, että viranomaisille on järjestetty perus- ja jatkokoulutusta (artikla 7). Koulutuksen toteutumisen seurantaan tarvitaan tietoja koulutuksesta ja niihin osallistuneista henkilöistä.

Artikla 44 puolestaan edellyttää, että kansallisissa yleisissä ja monivuotisissa suunnitelmissa esitetään suunnitelmat resurssien käytöstä. Resurssien käytön suunnittelua varten tarvitaan tietoja käytössä olevista viranomaisresursseista ja niissä tapahtuvista muutoksista.

Valvontahenkilöstöä koskevia tietoja on rekisteröitynä eri järjestelmissä mm. ELITE ja Siemen 2003.

Kehittämistarpeet:

Koulutuksen ja seurantaan tarvitaan järjestelmä, joko hajautettu tai keskitetty järjestelmä. EU:n tarkastusten yhteydessä viranomaisten on pystyttävä todistamaan tarkastajien perus- ja jatkokoulutus.

Viranomaisten resurssit on koottava keskitetyiksi tiedostoiksi, joita voidaan käyttää alueellisen ja valtakunnallisen valvonnan suunnitteluun.

Arvioitava, voidaanko Hygieniapassitutkinnon rekisteröintijärjestelmää laajentaa.

Tietojärjestelmätarpeet:

Mahdollisesti Hygieniapassijärjestelmän laajentaminen

Kehittämisvastuu:

MMM/ELO

STM

EVI

Toteutussuunnitelma:

Kehittämissuunnitelma 2003

Osajärjestelmien toteutus 2004-2005

SALKKU 3 VALVONTAJÄRJESTELMÄT

Valvonta/Hanke 8: GMO-valvonta

Toiminta-alue:

Paikkatietojärjestelmään perustuva valvontajärjestelmä geenimuunneltujen tuotteiden valvontaan.

Käyttäjätahot:

Viranomaiset, koko elintarviketuotantoketju

Nykytilan kuvaus:

GMO-valvonta on jakaantunut usealle taholla ja valvontatiedot ovat hajallaan.

Kehittämistarpeet:

Vaatimukset GMO tuotteiden jäljitettävyyden parantamiseksi kasvavat koko ketjussa. Suunniteltavan tietojärjestelmän avulla voidaan seurata tuotantoa ja tuontia sekä GMO-raaka-aineiden käyttöä elintarvikeketjussa.

Tietojärjestelmätarpeet:

Yhteensopivuus paikkatietojärjestelmän ja valvontatietojärjestelmien kanssa

Kehittämisvastuu:

MMM/ELO

Toteuttamissuunnitelma:

Ajoitussuunnitelma 2005-2007

SALKKU 3 VALVONTAJÄRJESTELMÄT

Valvonta/Hanke 9: Pesu- ja desinfektioaineet

Toiminta-alue:

Eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annetun lain (1195/96 muutoksineen) mukaan voimassaolevien tai sen nojalla annettujen maa- ja metsätalousministeriön asetusten tai päätösten mukaisesti laitoksessa käytettävien pesu- ja desinfektioaineiden sekä vedinkastoaineiden, vedinvoiteiden ja vetimien puhdistamiseen tarkoitettujen aineiden on oltava Elintarvikeviraston hyväksymiä.

Käyttäjätahot.

Valvontaviranomaiset, tuotteita markkinoivat firmat, tuotteiden käyttäjät (= laitokset ja yksittäiset henkilöt) tarvitsevat ainoastaan tiedot onko/eikö ole hyväksytty tuote.

Nykytilan kuvaus:

Hyväksytyt tuotteet on listattu Word-tiedostoon. Mitään muuta tuotteita koskevaa yksityiskohtaista tietoa (esim. koostumus / käyttökohteet) ei ole koottu mihinkään ohjelmaan, vaan tieto on ainoastaan kirjallisena hakemuspapereissa mainittuna. Hyväksytyjen tuotteiden lista ja siihen tulleet lisäykset julkaistaan aika-ajoin (toistaiseksi paperilla myöhemmin internetin välityksellä).

Koostumustietoja ei ole kerätty, mutta tarvetta olisi tiettyjä yhdisteitä sisältävien tuotteiden tunnistamiseen. Muita tahoja esim. käyttäjiä varmaan palvelisi, jos olisi joku julkinen tietokanta, mistä voisi lukea kaikkea kaikista valmisteista. Tällaisen luettelon laatiminen ei ole kuitenkaan viranomaisten tehtävä.

Vedinkastoaineet on hyväksytty (Suomessa näin, monessa maassa lääkkeinä, monessa ei mitenkään) saman hygienialain mukaan alusta alkaen. Vedinvoiteet ja vetimien puhdistamiseen käytettävät aineet tulivat mukaan uudessa maitoasetuksessa (1.8.02) ja niille on nyt menossa siirtymäaika.

Kehittämistarpeet:

Ensimmäisenä tavoitteena on nykyisen luettelon saaminen internet palveluksi. Järjestelmän luominen/kehittäminen vedinvalmisteille (kaikille saman tien yhdenmukaisesti, erityisesti näille voiteille ja pesuaineille, jotka tulivat uutena mukaan) – tämä on tehtävä ensi vuoden alkupuolella. Koko järjestelmän kehittämistarpeet pitäisi arvioida sitä vastaan, mihin suuntaan koko tämä hyväksymisasiä on EU:ssa menossa.

Tietojärjestelmätarpeet:

Operatiivinen järjestelmä.

Kehittämisvastuu:

EVI

Toteutussuunnitelma:

Luettelon päivittäminen 2003

SALKKU 3 VALVONTAJÄRJESTELMÄT

Valvonta/Hanke 10: Eläinrekisterit

Toiminta-alue:

Kattavat rekisterit tuotanto- ja kotieläimistä. Eläinrekisterien sisältämien tietojen yhteismitallistaminen ja täydentäminen valvontatiedoilla.

Käyttäjätahot:

Valvontaviranomaiset, elinkeino, yhteisöt ja tuottajat.

Nykytilan kuvaus:

Eläinrekisterit sisältävät vaihtelevalla tarkkuudella kerättyä tietoa tietyistä eläinryhmistä. Tällä hetkellä löytyy viranomaisten tietojärjestelmissä naudoista yksilötiedot ja sioista eräkohtaiset tiedot. Siipikarjasta valmistuu 2003 eräkohtainen munintakanalarekisteri. Lampaiden ja vuohien yksilötasoinen rekisteröinti on tulossa pakolliseksi lähiaikoina. Eläimistä kuitenkin kerätään huomattava määrä muuta tietoa, joka edesauttaisi valvonnan ja eläinten terveydenhuollon suunnittelua ja kohdentamista sekä mahdollistaisi uusia palveluita elinkeinolle ja tuottajille.

Kehittämistarpeet:

Tarpeet uusiin eläinrekistereihin tulee kartoittaa. Eläinrekisterien tietosisällöt tulee saattaa keskenään mahdollisimman yhdenmukaisiksi. Esimerkiksi kaikkien eläinrekistereiden tulee sisältää siirtorekisteri eläinten jäljitettävyyden takaamiseksi. Samalla tulee kattavasti selvittää eläinrekistereihin kohdistuvat tarpeet eläinten terveydenhuollon ja hyvinvoinnin, eläintautikartoitusten ja muun valvonnan osalta. Yhteys eläimistä elintarvikeketjuun tulee järjestää molempiin suuntiin toimivaksi.

Tietojärjestelmätarpeet:

Viranomaisten yhteyden elinkeinon ja yhdistysten rekistereihin.

Kehittämisvastuu:

MMM/ELO

EVI

EELA

Toteutussuunnitelma:

Nykyjärjestelmän kartoitus 2004

Kehittämissuunnitelma 2005

Järjestelmän toteuttaminen 2006 -

Rahoitussuunnitelma:

MMM/tietojärjestelmät

MMM/laatustrategia

SALKKU 3 VALVONTAJÄRJESTELMÄT

Valvonta/Hanke 11: Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Toiminta-alue:

Tuotantoeläinten terveydentilaa koskevien tietojen käsittely.

Käyttäjätahot:

Yritykset, eläinlääkintöviranomaiset

Nykytilan kuvaus:

Nykytila ja kehittämistarpeet on kuvattu hyvin MMM:n työryhmämuistiossa 2000:9 ”Tuotantoeläinten terveydenhuolto.” Kyseisen raportin mukaan kerätään viranomaisten määräyksestä tai yhteisten sopimusten perusteella runsaasti eläinten terveyteen liittyviä tietoja. Tietoja keräävät eri tahot eri paikkoihin. Eläinten terveydenhuollosta saatavia tietoja ei hyödynnetä optimaalisesti. Syynä tähän on kansallisen koordinaation puuttuminen Terveydenhuollon kokonaisvaltaista kehittämistä hyödyttäisi kaikkien eläinten terveyteen ja hyvinvointiin liittyvien tietojen saaminen terveydenhuollon käyttöön. Sikataloudessa ollaan aloittamassa järjestelmän rakentamista.

Kehittämistarpeet:

Työryhmä on ehdottanut, että maa- ja metsätalousministeriö perustaisi työryhmän pohtimaan tietojärjestelmien parasta mahdollista hyödyntämistä kansallisessa eläinten terveydenhuollossa.

Tulevaisuuden päämääränä tulee olla reaaliaikainen järjestelmä, jota voidaan käyttää terveydenhuollon lisäksi esimerkiksi tilastollisiin tutkimuksiin sekä maamme kansallisen tautitilanteen seurantaan ja dokumentointiin.

Tietojärjestelmätarpeet:

Operatiivinen järjestelmä, nykyisten tietojen kokoamiseksi

Kehittämisvastuu:

MMM/ELO

EELA

ETT

Toteutussuunnitelma:

Kehittämissuunnitelma 2003-2004

Toteuttaminen 2005

SALKKU 4 ALKUTUOTANNON JÄRJESTELMÄT

Alkutuotanto/Hanke 1: Kotieläintietojärjestelmät

Toiminta-alue:

Tuotantoeläinten rekisteröinti tuotannon tukia, tuotannon kehittämistä ja elintarvikevalvontaa varten.

Käyttäjätahot:

Elintarviketuotanto, teollisuus, kauppa ja viranomaiset.

Nykytilan kuvaus:

Kotieläintuotannon tietojärjestelmät ovat kehittyneet etenkin maidon tuotannossa hyvin pitkälle ja antavat jo nyt monipuolisia valmiuksia laatu- ja terveysjärjestelmän mukaisen tuotannon tukemiseen ja jatkuvaan kehittämiseen. Rekistereissä on eläinten tuotantoon, rehustukseen, olosuhteisiin ja terveyteen liittyvää tietoa, jonka pääkäyttö on tällä hetkellä asiakastilan toiminnan kehittämisen tukeminen. Sikatalouden kehittymisen kannalta oleellista tietoa on hajallaan ja osa tiedoista puuttuu.

Kehittämistarpeet:

ProAgria Maatalouden Laskentakeskus on hakenut määrärahoja nautakarjaa koskevien rekisteritietojen hyödyntämisen kehittämisestä laatu- ja terveysjärjestelmän eri osapuolten tarpeisiin. Kehittämistarpeita arvioidaan esiselvityksen avulla.

Vastaavasti on tehty esitys esiselvityksestä sikatalouden tietojen kokoamismahdollisuudesta.

Tietojärjestelmätarpeet:

Operatiivisen järjestelmän käytön laajentaminen esiselvityksen perusteella.

Kehittämisvastuu:

MKL

Toteutus suunnitelma:

Kehittämissuunnitelma 2002

Osajärjestelmien toteutus 2003

SALKKU 4 ALKUTUOTANNON JÄRJESTELMÄT

Alkutuotanto/Hanke 2: Kasvintuotannon lohkotietopankki

Toiminta-alue:

Viljelijöiden suunnittelu- ja seurantajärjestelmä

Käyttäjätahot:

Elintarviketuotanto, maatalousneuvonta, teollisuus, tutkimuslaitokset

Nykytilan kuvaus:

Lohkotietopankin tiedonkeruu- ja raportointijärjestelmä on valmistunut perusosiltaan käyttökuntoon. Lohkotietopankkiin on kerätty tietoja tiloilta. Kasvintuotannon lohkotietopankki on toiminut laatutietopankin raaka-aineosien kärkihankkeena. Hankkeessa kokeiltuja tietoteknisiä ratkaisuja on sovellettu tietopankin muihin osiin.

Kehittämistarpeet:

Tiedon keruu viljelijöiden järjestelmistä edellyttää vielä merkittävää kehitystyötä etenkin viljelyn seurantaan laadittujen ATK-ohjelmien erilaisuudesta johtuen. Ohjelmistojen yhteensopivuuden kehittäminen eri ohjelmantuottajien yhteistoimintana on jo käynnistynyt. Hanke liittyy alkutuotannon tiedon standardisoinnin hankkeeseen, jonka avulla pyritään poistamaan ohjelmien yhteensopivuuden rajoitteita.

Lohkopankin raportit tuotetaan pääosin internetin välityksellä. Raportointijärjestelmää pitää laajentaa teollisuuden ja kaupan sopimustuotannon tarpeisiin ja myös tutkimus- ja neuvontatarpeisiin. Kehittämisen kohteena on myös tiedon siirto sähköiseen muotoon ja sähköisten järjestelmien käytön edistäminen.

Tietojärjestelmätarpeet:

Operatiivisten järjestelmien yhteensovittaminen
Tiedon siirto sähköiseen muotoon

Kehittämisvastuu:

MKL

Toteutussuunnitelma:

Kehittämissuunnitelma ja pilotti 2002
Järjestelmän toteutus 2003

SALKKU 4 ALKUTUOTANNON JÄRJESTELMÄT

Alkutuotanto/Hanke 3: Taloustietopankki

Toiminta-alue:

Tilojen keskeiset tuloslaskelma- ja tasetiedot verokirjanpidon- ja veroilmoitustietojen perusteella.

Käyttäjätahot:

Alkutuotanto ja neuvonta

Nykytilan kuvaus:

Taloustietopankin tiedonkeruu- ja raportointijärjestelmä on valmistunut ja järjestelmään voidaan koota vuoden 2001 tulosanalyysitietoja. Taloustietopankkiin kootaan asiakastiloilta keskeiset tuloslaskelma- ja tasetiedot. Aineiston perustana ovat verokirjanpito- ja veroilmoitustiedot, joita täydennetään kannattavuuslaskentaa varten verotuksen ulkopuolelle jäävien omaisuuserin arvoilla. Lisäksi lasketaan/arvioidaan yrittäjäperheen oman työn määrä ja arvo.

Tulosten analysoinnin ja luokittelun avulla kerätään tuotannon laajuudesta, eläinten tuotusmääristä ja tärkeimpien satokasvien satomääristä.

Kehittämistarpeet:

Järjestelmän jatkokehittämisessä on varattu määrärahoja lähtötietojen tarkistustoimintojen kehittämiseen. Taloustietopankin raportoinnin jatkokehityksen kannalta on tarvetta siirtyä laskennassa SQL-ohjelman käyttöön. Järjestelmään lisätään uusia lähtötietoja ja niiden käsittelyä. Raportteihin lisätään tilakohtaisia tulostietoja ja vertailutietoja.

Tietojärjestelmätarpeet:

Operatiivisen järjestelmän tietojen tarkentaminen
SQL- ohjelman käyttöönotto

Kehittämisvastuu:

MKL

Toteutussuunnitelma:

Kehittämissuunnitelma 2002

Järjestelmän toteutus 2003

SALKKU 4 ALKUTUOTANNON JÄRJESTELMÄT

Alkutuotanto/Hanke 4: Laatu- ja ympäristömittarit

Toiminta-alue:

Maatilan toiminnan seuranta laatumittareilla.

Käyttäjätahot:

Alkutuotanto, tuotannon neuvonta.

Nykytilan kuvaus:

Laatutietopankin laatu- ja ympäristömittariosaan kerätään tietoja, joka kertyy maataloilla tehdyistä toiminnan tasoa seuraavista laatumittareista. Tieto koostuu yritysten laatu- ja ympäristönhoitotoimenpidetiedoista.

Tällaisia mittareita ovat:

1. Maatilan kilpailukykyä kuvaava kriteeristö
2. Karjatilan ympäristömittari
3. Karjatilan laatu- ja ympäristömittari
4. Viljatilan laatu- ja ympäristömittari

Tietojen koontiin valmistuu vuoden 2002 loppuun mennessä ATK-ohjelmisto.

Kehittämistarpeet:

Tavoitteena on, että laatu- ja ympäristömittareista kertyä laatutietoja voidaan verrata tuloslaskennassa muihin laatutietopankin tietoihin.

Tietojärjestelmätarpeet:

Tietojen kokoaminen operatiivisista järjestelmistä

Kehittämisvastuu:

MKL

Toteutussuunnitelma:

Järjestelmän toteutus 2002-2003

SALKKU 4 ALKUTUOTANNON JÄRJESTELMÄT

Alkutuotanto/Hanke 5: Koko alkutuotannon laatutietopankkia tukevat toiminnot

Toiminta-alue:

Alkutuotannon laatutietopankin tiedon lataus, laadun tarkistus ja analysointi.

Käyttäjätahot:

ProAgria Maaseutukeskusten Liitto, Maatalouden tutkimuskeskus. Myöhemmin koko ELATI- järjestelmän kehittämisestä vastaavat tahot

Nykytilan kuvaus:

Keerättyjen tietojen yleisenä ongelmana on havaintojen epätarkkuus ja/tai niiden puuttuminen kokonaan. Aineiston hyväksikäyttö edellyttää sen loogisuuden tarkastamista ja virheiden korjaamista eli aineiston editointia.

Kehittämistarpeet:

Puuttuvat tiedot voidaan korvata jossain määrin estimoiduilla arvoilla nk. moni-imputoinniksi kutsutun menetelmän avulla simuloimalla. Tietojen tilastollisen jatkokäsittelyn tulee perustua talous- ja tuotantoteorioihin. Editoitu ja imputoitu tieto pitää yhdistellä tarkoituksenmukaisiksi kokonaisuuksiksi esim. regressioanalyysien tai neuroverkkojen tarpeita varten.

Kehittämissuunnitelmaan sisältyy ristiintarkastusprosessien toteutus, tarkistuksen laskentasovellusten selvitys, puuttuvien tietojen looginen täydennys, neuroverkon testaus sekä tietojen analysointi ja soveltuvien menetelmien testaus.

Hankkeesta on tehty rahoitusanomus.

Tietojärjestelmätarpeet:

Operatiivisten järjestelmien tietosisällön tarkastaminen

Kehittämisvastuu:

MKL

Toteutussuunnitelma:

Kehittämissuunnitelma 2002

Osajärjestelmien toteutus 2003

Salkku 4 ALKUTUOTANNON JÄRJESTELMÄT

Alkutuotanto/Hanke 6: Alkutuotannon laatu- ja tietojärjestelmän käyttäjän tunnistus

Toiminta-alue:

Sähköisen asioinnin käyttäjien tunnistaminen alkutuotannon laatu- ja tietojärjestelmässä.

Käyttäjätahot:

Koko toimintaketju

Nykytilan kuvaus:

Tietojen lähettäminen lohko- ja taloustietopankkiin edellyttää käyttäjän tunnistamista. Valtakunnallisia ja alueellisia yhteenvetoraportteja saa tietopankista rekisteröitymällä käyttäjäksi. Yksityiskohtaisten raporttien käyttö edellyttää käyttäjän vahvaa tunnistusta.

Sähköinen asiointi lisää uusia tunnistautumispaikkoja eri verkkopalveluihin ja hankaloittaa sähköisten palveluiden käyttöä ja lisää kustannuksia.

Kehittämistarpeet:

Laatu- ja tietopankin raaka-aineosion käyttäjätunnistuksessa pyritään tiiviiseen yhteistyöhön hallinnon, tutkimuksen ja neuvonnan kanssa. Tavoitteena on toteuttaa käyttäjätunnistus ja käyttöoikeuksien laajuuden tarkastus yhteisellä autentikointisovelluksella. Yhteiskäyttöinen käyttäjätunnistus mahdollistaa sen, että organisaatioiden sähköisten palvelujen käyttäjän tarvitsee tunnistautua palveluihin vain kerran. Yhteiskäyttö pienentää myös järjestelmän toteutus- ja ylläpitokustannuksia. Tunnistusjärjestelmä toteutetaan siten, että siihen voidaan tarvittaessa liittää HST -tunnistus tai jokin muu älykorttiin perustuva tunnistustapa.

Hanketta varten on perustettu yhteistyöryhmä.

Tietojärjestelmätarpeet:

Operatiivisten järjestelmien tietosisällön tarkentaminen

Kehittämisvastuu:

MKL

TIKE

Toteutussuunnitelma:

Järjestelmän toteutus 2003

SALKKU 4 ALKUTUOTANNON JÄRJESTELMÄT

Alkutuotanto/Hanke 7: Alkutuotannon tietojen standardisointi

Toiminta-alue:

Tiedon standardisointi yhteisen koodiston avulla.

Käyttäjätahot:

Koko ketju

Nykytilan kuvaus:

Eri yrityksissä ja tuotantoprosesseista peräisin olevan tiedon luotettava yhdistäminen edellyttää yhteisesti käytettävää yritystunnistetta sekä tuotantoprosessiin liittyvien tietojen yhteistä koodistoa. Käytettävissä olevia maatilayrityksen yksilöimiseen tarkoitettuja tunnisteita on tällä hetkellä tilatunnus (TILTU), karjatunnus ja Y-tunnus. Näiden välille on luotava yhteys niin, että tilan yksilöimiseen riittää, jos jokin mainituista tunnisteista on jo tiedossa.

Kehittämistarpeet:

Tuotantoprosessiin liittyvälle tiedolle (tuotantopanokset, tuotteet, laatu) ei ole olemassa yleisesti käytettyä ja yksiselitteisesti tiedon yksilöivää koodistoa. Laatutietopankin raaka-aineosioon kerättävän tiedon yhdistäminen ja luotettava raportointi edellyttää tuotantoprosessitiedon standardisointia.

Tietosisällön standardointi pyritään tekemään mahdollisimman yleiskäyttöiseksi. Sen vuoksi standardin toteutuksen keskeisiä tahoja ovat hallinto, tutkimus ja neuvonta.

Standardointityö aloitetaan esiselvityksellä, jossa kartoitetaan mitä tietoja kerätään ja millaisiin järjestelmiin niitä tallennetaan maatilalla ja millaisiin järjestelmiin tietoja edelleen lähetetään. Järjestelmissä käytetyt käsitteet ja vakiintuneet kooditukset selvitetään. samassa yhteydessä kuvataan millaisiin teollisuuden, tutkimuksen, neuvonnan ja hallinnon prosesseihin laatupankin raaka-aineosion tiedot liittyvät ja miten tiedot liitetään mainittujen tahojen tietojärjestelmiin.

Esiselvityksen tuloksen perusteella luodaan esitys tietostandardista. Siinä otetaan huomioon myös asiaan mahdolliset kansainväliset standardit.

Tietojärjestelmätarpeet:

Operatiivisten järjestelmien tietojen standardisointi

Kehittämisvastuu:

MKL

TIKE

Toteutussuunnitelma:

Kehittämissuunnitelma 2002

Järjestelmä toteutus 2003

SALKKU 4 ALKUTUOTANNON JÄRJESTELMÄT

Alkutuotanto/Hanke 8: Maatalousyrityksen ulkoiset tietovirrat

Toiminta-alue:

Maatilayrityksen ulkoisten tietovirtojen kartoitus ja tiedon tuottaminen ministeriölle maatilojen tietohallinnon kehittämistä varten.

Käyttäjätahot:

Maatalous, neuvonta, elintarviketeollisuus ja viranomaiset

Nykytilan kuvaus:

Maatilayrityksen ulkoisista tietovirroista nykyisessä toimintaympäristössä eikä niiden hallitsemista tai hallinnoinnista ole riittävästi tietoja. Tietovirralla käsitetään tässä selvityksessä tietojen luovuttamista ja vastaanottamista eri elintarviketalouden toimijoiden tai prosessien välillä. Tietovirrat muodostuvat maatilayrityksen ja sen toimintaympäristön sekä sidosryhmien välisestä vuorovaikutuksesta. Tietovirrat voivat perustua lakisääteisiin velvoitteisiin tai ne ovat maatilayrityksen liiketoimintaa tukevia.

Kehittämistarpeet:

Maatilayritysten tietohallintoasioiden ja tietojärjestelmien kehittämisessä tarvitaan perustietoa maatilojen tietohallinnon järjestelmistä. Tietovirtoja ja niiden hallinnointia kehitetään palvelemaan tehokkaasti ja käyttäjäystävällisesti maatilayrittäjää. Tietoja tarvitaan myös maa- ja metsätalousministeriössä maatilojen tietohallinnollisten kysymysten arvioimiseksi ja strategisen suunnittelun avuksi.

Tutkimuksella arvioidaan tulevaisuuden kehittämistarpeita. Tutkimukseen liittyy opinnäytetyö.

Tietojärjestelmätarpeet:

Arvioidaan selvityksen perusteella

Kehittämisvastuu:

MMM

TIKE

Tehtävälle asetettu johtoryhmä

Tutkimuksen suorittaja Tuomas Levomäki

Toteutussuunnitelma:

Tutkimussuunnitelma 2002

Opinnäytetyö 5/2003

Tutkimusraportti 7/2003

SALKKU 5 JÄRJESTELMIEN YHTEISET TUKITOIMINNOT

Tukitoiminnot/Hanke 1: Tietojen omistaminen ja hallinnointi

Toiminta-alue:

ELATI-järjestelmän osajärjestelmät ja muut elintarviketalouden tietojärjestelmät.

Käyttäjätahot:

Koko toimintaketju laaja-alaisesti, myös kuluttajavalistus ja tiedotus kuuluvat käyttäjätahoihin

Nykytilan kuvaus:

Nykyisten tietojärjestelmien tietojen omistamiseen ja hallinnointiin liittyviä asioita ei ole hoidettu järjestelmällisesti. Tiedostojen käyttöön liittyvät oikeudet ja rajoitukset on usein selvittämättä.

Tietojärjestelmien rakentamisen edistymisen yhteydessä lisääntyvät tietojen hyväksikäyttömahdollisuudet. Myös tietojen väärinkäytön mahdollisuus lisääntyy. Tietoihin liittyvät omistajasuhteet ovat etenkin hallinnossa monitahoisia, eikä tietojen omistajuutta eikä käyttöoikeutta ole määritelty riittävästi.

Kehittämistarpeet:

Tietojen omistamiseen ja hallinnointiin liittyvät seikat pitää selvittää vastaisuudessa jokaisen kehityshankkeen yhteydessä osana hankekuvausta. Nykytilanteen arvioimiseksi tarvitaan kuitenkin erillinen selvitys nykyisin käytössä olevien järjestelmien tilanteesta. Selvitys voidaan aloittaa alkutuotannon järjestelmistä.

Selvityksen perusteella pyritään kehittämään menettelytavat tietojen hallinnoinnille. Asiasta tehdään hanke-esitys.

Kehittämisvastuu:

MMM/MAO

Toteutussuunnitelma:

Kehittämissuunnitelma 2003

Järjestelmän toteutus 2004-2005

SALKKU 5 JÄRJESTELMIEN YHTEISET TUKITOIMINNOT

Tukitoiminnot/Hanke 2: Elintarviketalouden toimijarekisterien standardointi

Toiminta-alue:

Elintarviketalouteen liittyvien toimijarekisterien standardointi ja kehittämisen koordinointi.

Käyttäjätahot:

Alkutuotanto, teollisuus, kauppa ja viranomaiset.

Nykytilan kuvaus:

Erilaisia elintarviketalouteen ja siihen liittyviin toimintoihin kuuluvia toimijarekistereitä pidetään yllä monessa paikassa. Rekisterien kehittäminen on tapahtunut asiakaskohtaisesti ilman toiminnan järjestelmällistä koordinoitua. Tästä syystä osa rekistereistä on päällekkäisiä. Osa rekistereistä on toteutettu tietokantamuotoisena, jolloin rekistereihin liittyvä laadunvarmistus on hoidettu asianmukaisesti. Osa tiedostoista on Excel -muotoisena, joko yrityksen tai toimialan sisäisessä käytössä tai internet-versiona yleisessä käytössä. Kaikkien julkisten toimijarekistereiden juridista asemaa ei ole määritelty. Julkisten rekisterien käyttötarve internetin välityksellä on lisääntynyt. EU-taholta on tullut lisävaatimuksia elintarviketoimijoiden rekisteröinnistä. Tulossa on myös lähiaikoina vaatimus kaikkien elintarvikkeita käsittelevien tahojen rekisteröinnistä.

Komission ehdotuksessa elintarvikehygieniaa koskevaksi yhteisöasetukseksi on vaatimus siitä, että kaikki elintarvikealan toimijat on rekisteröitävä tai hyväksyttävä. Toimivaltaisen viranomaisen on annettava rekisteri numero jokaiselle elintarvikealan laitokselle ja pidettävä laitoksista ajan tasalla olevaa luetteloja. Itse rekisteröinti- tai hyväksymismenettelystä on tarkoitus säätää elintarvike- ja rehuvalvontaa koskevassa asetuksessa (artikla 33), jonka komissio antanee vuoden 2002 aikana. Asetus on asetettava ilmeisesti voimaan vuoden 2004 alusta lähtien.

Uudella menettelyllä korvataan nykyiset terveydensuojelulain elintarvikehuoneistoja koskevat ilmoitusmenettelyt ja hygienialailla säädetyt eläimistä saatavia elintarvikkeita käsittelevien laitosten hyväksymismenettely. Rekisteröinti laajenee kattamaan kaikki alkutuotantotilat. Terveydensuojelulain mukaisia elintarvikehuoneistoja on noin 47 000 ja hygienialain nojalla hyväksytyjä laitoksia noin 1500. Alkutuotantotiloja on 80 000.

Elintarvike- ja rehuasetus edellyttää, että vastuullisten viranomaisten on pidettävä ajan tasalla olevaa luetteloja rekisteröitävistä yrityksistä. Nykyisin käytössä olevia, muihin tarkoituksiin tehtyjä luetteloita voidaan tarvittaessa käyttää korvaavina luetteloina. Terveydensuojelulain mukaiset valvontakohde- eli toimijarekisterit ovat kuntien vastuulla. Toimijarekisterien taso vaihtelee eri kunnissa eikä käytössä ole yhteneväistä järjestelmää.

Osa elintarvike- ja rehuasetuksen edellyttämistä toimijarekistereistä on nykyisellään TIKEn ylläpitämissä viljelijätukijärjestelmässä, KTTK:n tai EVI:n rekistereissä.

Kehittämistarpeet:

Toimijarekisterien luominen ja ylläpito on tyypillisesti toiminto, jonka vastuu kuuluu monelle viranomaistaholle. Vastuita ei ole kuitenkaan useinkaan selkeästi lainsäädännössä määritelty. Elintarviketalouden alalla tarvittavien toimijarekisterien

luominen ja ylläpito pitäisi järjestää keskitetysti. Rekistereiden luomisen yhteydessä pitäisi estää päällekkäisyydet, määritellä käyttäjätahot sekä rekisterien luomisesta ja ylläpitämisestä aiheutuvat tehtävät ja vastuutahot. Toimijarekisterien kehittämisessä olisi pyrittävä käyttämään mahdollisimman paljon hyödyksi nykyisiä rekistereitä.

Nykyisistä ja EU:n edellyttämistä uusista rekistereistä pitäisi luoda EU:n vaatimukset hyvin täyttävä standardoitu rekisteriverkosto. Samalla pitäisi selvittää vastaavien rekisterien käyttömahdollisuudet ympäristövalvonnan, tullin, kaupan ja teollisuuden kanssa.

Rekisterien kehittäminen voitaisiin toteuttaa erillisenä osaprojektina, koska toiminto ei ole sidoksissa suoranaisesti elintarvikkeiden laatu tietopankkiin liittyvään hankkeeseen. Toisaalta laatu tietojärjestelmän kehittämisen yhteydessä tulee esille uusien tiedostojen tarve.

Rekisterien nykytilanne kartoitetaan TIKE:n toimeksiantona selvittämällä rekisterien juridisia ja hallinnollisia perusteita, tietosisältöä, ylläpitoa sekä käyttöä ja kehittämistarpeita. Selvitystyö kohdennetaan ensisijaisesti valvontaviranomaisten tarpeisiin.

Rekisterien kehittämisessä yhteistyötahoina voisivat olla ministeriöt (MMM, KTM ja STM) sekä KTTK ja EVI. Tarvittaessa mukaan otettaisiin kunnan edustaja. Asiasta laaditaan esitys kehityshankkeeksi

Tietojärjestelmätarpeet:

Nykyisten operatiivisten järjestelmien arviointi ja standardointi

Uusien operatiivisten järjestelmien kehittäminen

Kehittämismvastuu:

MMM/MAO

MMM/ELO

STM

EVI

TIKE

Toteutussuunnitelma:

Kehittämissuunnitelma 2003

Osajärjestelmien toteutus 2004-2005

SALKKU 5 JÄRJESTELMIEN YHTEISET TUKITOIMINNOT

Tukitoiminnot/Hanke 3: Ruoan kulutustietojen ylläpito

Toiminta-alue:

Saannin arvioinnissa apuna käytettävien eri väestön osien ruoankulutustietojen ylläpito. Erityisesti lasten ruoankulutustietojen jatkuvan seurannan kehittäminen.

Käyttäjätahot:

Ravitsemustutkimus, riskinarviointi, elintarvikevalvontaviranomaiset, ravitsemusneuvonta.

Nykytilan kuvaus:

Saannin arvioinnissa tarvitaan tietoja eri kuluttajien ruoankulutuksesta ja elintarvikkeissa esiintyvistä arvioitavien aineiden pitoisuuksista. Pitoisuustietojen kokoamisen kehittäminen liittyy laboratorioden LIMS järjestelmien kehittämishankkeeseen.

Tässä hankkeessa selvitetään eri kuluttajaryhmien ruoankulutustietojen saatavuutta ja niiden käyttömahdollisuuksia saannin arviointiin. Elintarvikkeiden kulutuksen seuranta on järjestetty aikuisten osalta jatkuvaksi. Kansanterveyslaitoksen Finriski tutkimuksesta saadaan aikuisia koskevat kulutustiedot säännöllisin väliajoin. Tietoja on käytetty projektien yhteydessä erilaisten kemikaalien saantiarvioihin useimmiten arvioinnissa on käytetty kuluttajien keskimääräistä kulutusta, koska tutkimusajanjakso on lyhyt eikä se anna riittävän perusteellisia tietoja henkilötason arvioihin.

Kehittämistarpeet:

Valtion järjestämän seurannan piiriin eivät kuulu lainkaan lapset. Nykyisellään parhaimmat tiedot pienten lasten ruoankulutuksesta saadaan Turun Yliopiston STRIP tutkimuksesta. Suurempien lasten ruoankulutustietoja saadaan muista lähinnä ravitsemuksen ja sairauksien ennaltaehkäisyyn tarkoitetuista tutkimusprojekteista. Lasten yksilökohtaisia ruoankulutustietoja on käytetty elintarviketurvallisuuden arvioinnissa ainoastaan lisäaineiden saannin arviointiin erillisen projektin yhteydessä.

Elintarvikkeiden turvallisuuden arvioinnissa korostuu eri ikäryhmien yksilötason saantitietojen tarve. Ruoankäyttötutkimukset pitäisi saada säännönmukaisiksi ja niiden pitäisi kattaa väestöryhmät. Hankkeen tavoitteena on selvittää miten:

- ruoankäyttötietojen säännöllinen ylläpito voitaisiin järjestää etenkin lasten osalta
- ruoankäyttötietoja voitaisiin käyttää saannin arvioinnin kehittämisessä ja jatkuvassa seurannassa
- miten tiedot saataisiin myös viranomaiskäyttöön ja ELATI-järjestelmän tueksi.

Hanke toteutettaisiin Elintarvikeviraston, EELAn, Kansanterveyslaitoksen ja Turun Yliopiston välisenä yhteistyönä.

Tietojärjestelmätarpeet:

Nykyisten operatiivisten järjestelmien käytön laajentaminen
Tiedon siirto LIMS -järjestelmistä
Laboratoriot/ Hanke 1: LIMS -järjestelmien yhteensovittaminen
Laboratoriot /Hanke 3. Riskinarvioinnin osajärjestelmä

Kehittämisvastuu:

KTL
EELA
EVI

Toteutussuunnitelma:

Kehittämissuunnitelma 2003
Järjestelmien toteutus 2005

SALKKU 5 JÄRJESTELMIEN YHTEISET TUKITOIMINNOT

Tukitoiminnot/Hanke 4: Elintarvikenimikkeiden standardointi

Toiminta-alue:

Elintarvikkeita koskevat tietojärjestelmät, tietojen kokoaminen ja raportointi.

Käyttäjätahot:

Elintarvikkeiden tuotanto, teollisuus, kauppa, valvonta ja tutkimus.

Nykytilan kuvaus:

Elintarvikealalta puuttuu yhtenäinen elintarvikkeiden luokittelu ja nimikkeistö. Eri järjestelmissä käytettävät nimikkeet vaikeuttavat tietojen kokoamista ja yhteenvetojen laatimista. Nimikkeiden erilaisuus on myös merkittävä virhelähde tietojenkäsittelyssä. Asiaa on selvitelty myös kansainvälisesti EU:ssa sekä FAO/WHO:ssa.

Kehittämistarpeet:

Nimikkeiden käyttö tietojärjestelmissä olisi pyrittävä standardisoimaan ja arvioimaan nimikkeistöjen yhteensopivuus. Valmisteilla on useita kansallisia ja kansainvälisiä tietojärjestelmiä ja tietopankkeja, joiden kehittämisessä tulee myös sama ongelma esille.

Nimikkeistön standardisoinnissa olisi pyrittävä kansainväliseen yhteistyöhön. Ennen tutkimustulosten standardointia olisi tehtävä selvitys nykyisten nimikkeiden vastaavuuksista sekä järjestelmä nimikkeiden tunnistamiseen eri järjestelmissä.

Tietojärjestelmätarpeet:

Operatiivisen järjestelmän kehittäminen

Kehittämisvastuu:

MMM/ELO

EVI

EELA

KTL

Toteutussuunnitelma:

Kehittämissuunnitelma 2003

Järjestelmien toteutus 2004-2005

SALKKU 5 JÄRJESTELMIEN YHTEISET TUKITOIMINNOT

Tukitoiminnot/Hanke 5: Turvallisuustietojen tilastointi

Toiminta-alue:

Elintarvikkeiden turvallisuutta koskevien tietojen raportointijärjestelmän kehittäminen EU:n alueella.

Käyttäjätahot:

Elintarvikealan toimijat EU -maissa.

Nykytilan kuvaus:

Elintarvikealalta turvallisuustietojen tilastoinnista yhteiset järjestelmät EU:n jäsenmaissa. Komissio on aloittanut tilastoinnin kehittämisen EUROSTATin kanssa yhteistyössä (Call for tenders for the supply of statistical services 2002/ 145-114396 Food Safety Statistics). Tilastointijärjestelmän kehittämisestä vastaa LANDSIS niminen yritys- jossa myös TIKE on osakkaana. Projektin alkuvaiheessa kartoitetaan käytössä olevat tiedot ja menetelmät sekä jäsen- että hakijamaissa.

Kehittämistarpeet:

Kartoituksen toisessa vaiheessa pyritään parantamaan ja yhtenäistämään elintarvikkeiden turvallisuutta kuvaavien tietojen kokoamista, parantamaan tietojen soveltuvuutta sekä objektiivisuutta.

Tietojärjestelmätarpeet:

Operatiivisen järjestelmän kehittäminen myös Suomeen

Kehittämisvastuu:

MMM/ELO

TIKE

EVI

EELA

KTL

Toteutussuunnitelma:

Kehittämissuunnitelma 2003

Järjestelmien toteutus 2004-2005